

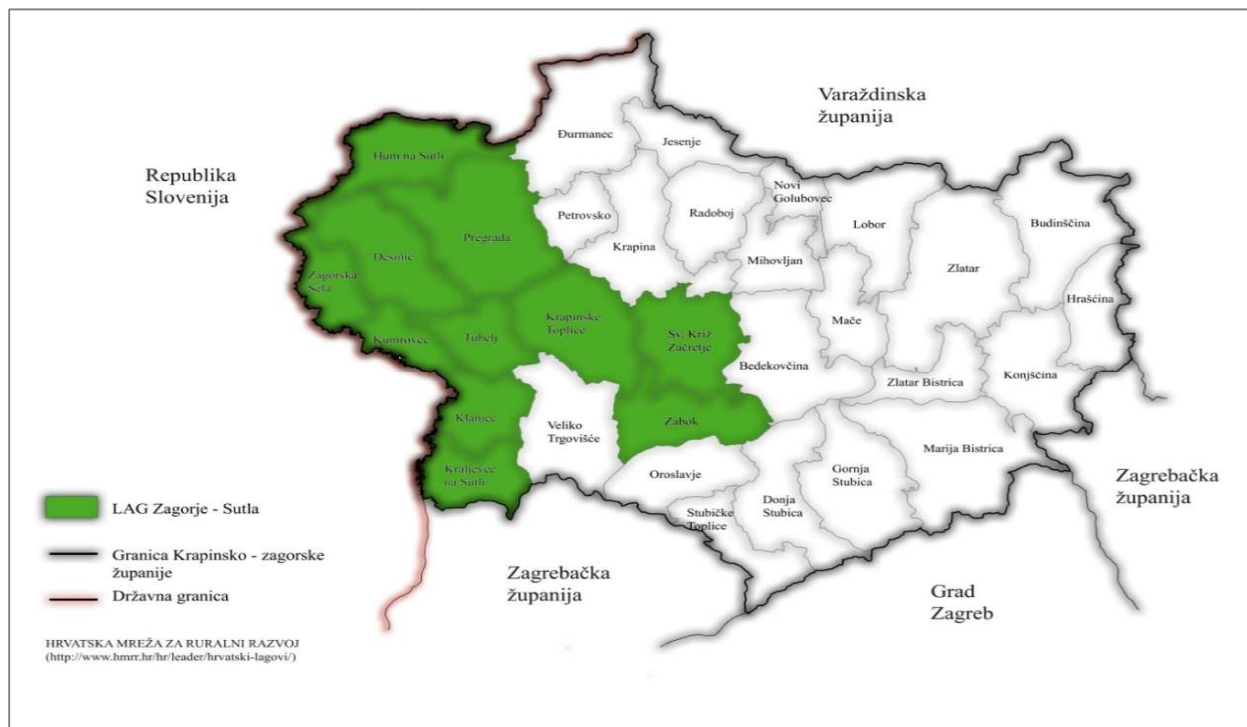
DODATAK 1 – CJELOKUPNA ANALIZA STANJA

1. Opće zemljopisne značajke područja

Lokalna akcijska grupa Zagorje – Sutla (LAG Zagorje – Sutla) nastala je sredinom 2015. godine spajanjem 2 LAG-a, LAG Zagorje i LAG Sutla. Od općina i gradova koje su činili sastav ova dva LAG-a, sve općine i gradovi, osim općine Veliko Trgovišće, postali su sastavnice novog zajedničkog LAG-a dok se općina Veliko Trgovišće priključila drugom aktivnom/postojećem LAG-u Krapinsko-zagorskoj županiji, LAG-u Zagorski bregi.

Usljed potrebe za jačanjem kapaciteta, podjelom resursa i većom učinkovitosti, općine i gradovi koji su nekada činili 2 LAG-a sada su se spojili u jedan kako bi okrupnjeni imali značajniji utjecaj na socio-ekonomski razvoj Krapinsko-zagorske županije (KKŽ).

LAG Zagorje – Sutla sada **obuhvaća ukupno 11 jedinica lokalne samouprave na površini većoj od 439 km² s više od 44 tisuće stanovnika**. Uključuje 3 grada Pregradu, Klanjec i Zabok te 8 općina: Sveti Križ Začretje, Krapinske Toplice, Kraljevec na Sutli, Hum na Sutli, Desinić, Kumrovec, Tuhelj i Zagorska Sela.

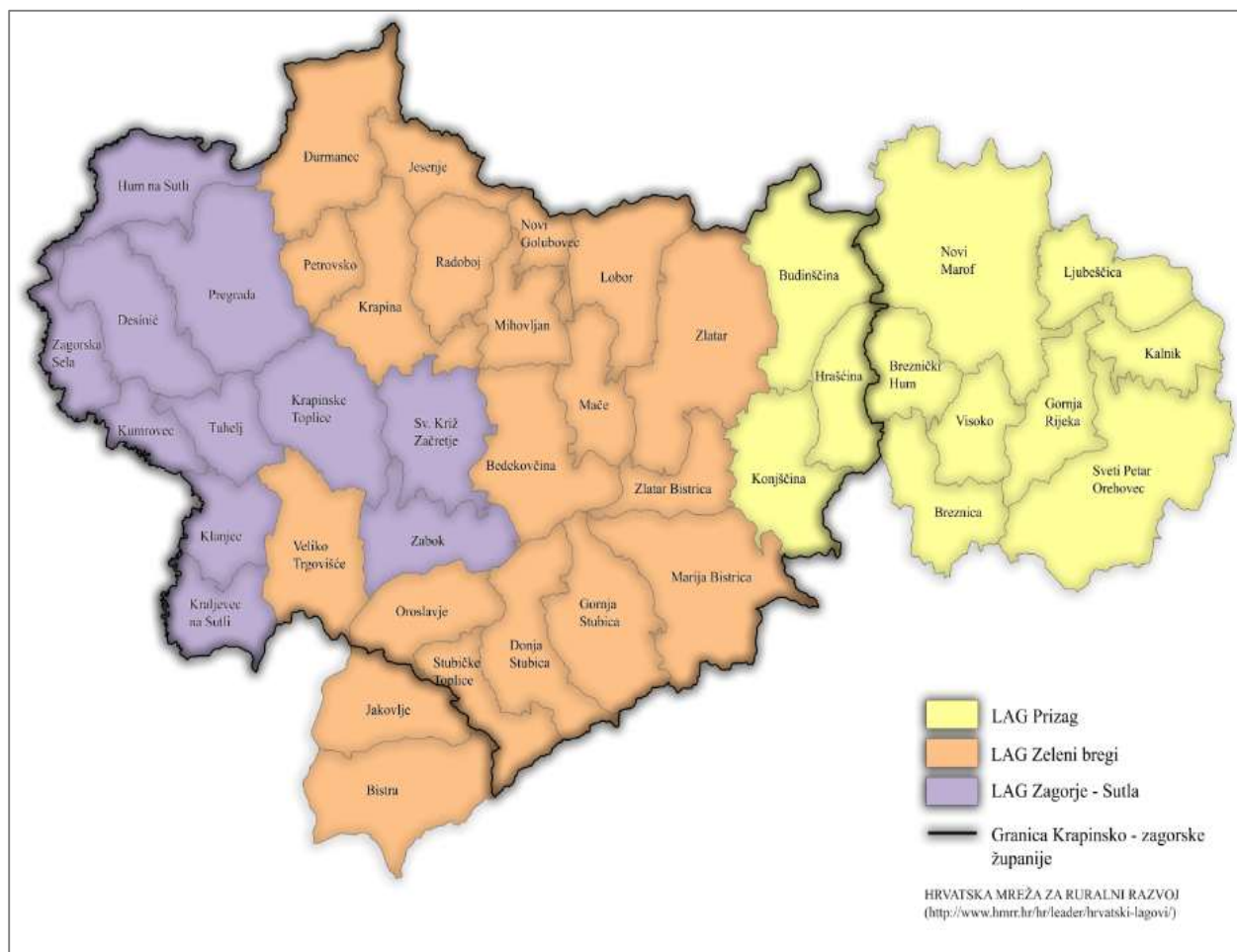

Karta 1 - Gradovi i općine LAG-a Zagorje - Sutla

Izvor: Zavod za prostorno planiranje Krapinsko-zagorske županije, 2015. godina

Područje LAG-a nalazi se u sjevernom dijelu Hrvatske. Jedinice lokalne samouprave (JLS) članice LAG-a administrativno pripadaju Krapinsko-zagorskoj županiji, a **područje predstavlja 35,72% teritorija Krapinsko-zagorske županije**. Prostor LAG-a Zagorje – Sutla pripada statističkoj regiji Kontinentalna Hrvatska.

LAG Zagorje - Sutla, u okviru Krapinsko-zagorske županije, zajedno s većim dijelom LAG-a Zagorski bregi te manjim dijelom LAG-a Prizag pripada području zasebne geografske cjeline koja se pruža od vrhova Macelja i Ivančice na sjeveru do Medvednice na jugoistoku. Zapadna granica, ujedno i državna s Republikom Slovenijom, jest rijeka Sutla, a istočna granica je vododijelnica porječja Krapine i Lonje. Tako razgraničen prostor županije podudara se s prirodnom regijom Donje zagorje.

Karta 2 - Tri aktivna LAG-a u Krapinsko zagorskoj županiji, 2015. godina
Izvor: Zavod za prostorno planiranje Krapinsko-zagorske županije, 2015. godina

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine LAG Zagorje - Sutla imao je imao je 48.128 stanovnika kada je na prostoru LAG-a živjelo 1,08% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske odnosno 33,79% stanovnika KZZŽ-a. **Broj stanovnika do posljednjeg popisa u 2011. godini se smanjio za 3.685 osoba čime se nastavio dugoročni trend smanjenja broja stanovnika na području LAG-a.**

Stanovništvo LAG-a živi čak u 188 naselja (Dodatak 2). **Mala naselja i disperzna naseljenost karakteristika su cijele Krapinsko-zagorske županije što je otežavajuća okolnost u uređenju prostora (otežana izgradnja infrastrukture, otežana cjelokupna organizacija prostora).**

Neka naselja su više izolirana od drugih, ali upravo ta izoliranost im može dati prednost u razvoju ruralnog turizma i posebnih oblika rekreativnog turizma vezanog uz prirodnu baštinu.

Gradovi i općine sa svojim naseljima dijele zajednički kulturološko-povijesni kontekst, nalaze se u istoj županiji te pripadaju prirodnoj regiji Donje zagorje odnosno Hrvatsko zagorje kao jedinstvenoj povijesno geografskoj cjelini.

Zemljopisnu specifičnost područja karakteriziraju brežuljkasti predjeli s nekoliko vrhova ne viših od 600 m, rijekom Sutlom i velikim brojem potoka, izvorišta, šuma i ostalih prirodnih fenomena. Cjelokupno područje LAG-a nalazi se u granicama Krapinsko-zagorske županije čime je Krapina kao glavno županijsko administrativno središte ujedno i mjesto kojem gravitira stanovništvo LAG-a aktivnih/osnovanih na području županije, dok Zabok predstavlja središte LAG-a Zagorje Sutla, kao drugi najveći grad u županiji.

LAG Zagorje - Sutla svojim zemljopisnim položajem ima određene prednosti u odnosu na ostale LAG-ove s obzirom da se nalazi na značajnom teritoriju povezivanja RH s ostatkom zapadnog dijela EU. Cestovni i željeznički koridori te autocesta povezuju LAG s drugim socio-ekonomski značajnim akterima. Najznačajnije je svakako to što duž cijele županije prolazi međunarodna trasa Phyrnskog cestovnog pravca te predstavlja sastavni dio sjeverozapadnog ulaza/izlaza Republike Hrvatske prema Europi te budući međunarodni željeznički koridor Xa koji će povezivati Zagreb i Beč.

Geoprometni položaj županije unutar Republike Hrvatske, a i jugozapadne Europe, je strateški zbog 2 međunarodna granična cestovna prijelaza II. kategorije i jednog međudržavnog graničnog željezničkog prijelaza II. kategorije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Mala naseljenost uz stalnu depopulaciju - Prometna, a time i socio-ekonomska izoliranost pojedinih naselja 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj prateće infrastrukture uz glavne koridore koji prolaze kroz LAG područje - Korištenje potencijala prekogranične suradnje s Republikom Slovenijom s obzirom na geoprometni položaj LAG-a - Unapređenje prepoznatljivosti Hrvatskog zagorja (Donjeg Zagorja kao jedinstvenog <i>brenda</i>)

1.1. Geomorfološke karakteristike

LAG Zagorje - Sutla karakteriziraju reljefna obilježja Krapinsko-zagorske županije odnosno prirodne regije Donje zagorje gdje razlikujemo tri osnovne vrste reljefa: naplavne ravni odnosno doline uz tokove rječica i potoka prekrivene livadama, brežuljkaste krajeve – pobrđa i gorske masive.

Na području županije te na dijelu područja LAG-a naplavne ravni predstavlja aluvijalna ravan rijeke Krapine koja zauzima velike površine. Najniži aluvijalni dio doline nalazi se na visini od 120 metara. **Ravan Krapine ima značenje za razvoj poslovnih zona, urbanizaciju i gradnju infrastrukturnih koridora.** Ostale ravni su manjih površina te obuhvaćaju područja slivova rječica Horvatske, Kosteljine, Krapinčice i Reke.

Na području LAG-a prevladavaju brežuljci do 300 metara nadmorske visine iako ne u svim JLS-ovima. Nekima od tih brežuljaka pripadaju prigorja Maceljske gore, Strahinjčice i Ivančice (Općina Krapinske toplice, Općina Sveti Križ Začretje) **koja su najvećim dijelom prekrivena šumama. Ovi prostrani pojasevi većih visina imaju osunčana, kvalitetna tla te predstavljaju značajne poljoprivredne površine za voćarstvo i vinogradarstvo.**

Na vrhovima pojedinih brežuljaka nalaze se tragovi nekadašnjih dvoraca i kurija, zatim zaseoci i sakralne građevine.

Značajni su i veći kompleksi gospodarskih šuma, uglavnom visokog uzgojnog oblika, izvori pitke vode, kamena za građevinarstvo te mogućnosti turističko rekreativnog sadržaja.

Najviši su vrhovi gorskih masiva Kunagore (520 m), Desiničke gore (505 m), Kostel-gore i Cesargradske gore (509 m). Glavnu gorsku masu ovih gora tvore vapnenci gornjeg i donjeg trijasa (vapnenci i dolomitni vapnenci). Područjem dominira Cesargradska gora s najvišim vrhom Japicom na 509 metara nadmorske visine. Ta relativno niska i lako pristupačna gora nalazi se između Klanjca, Kumrovca i Tuhelja i pruža se u smjeru istok – zapad u dužini od 3 kilometra. Okružena je gusto naseljenim krajem, vinogradima i poljima koja sa sjeverne strane dopiru sve do planinskog bila. S južne strane, na njezinu podnožju, gora je strmija, a u gornjim dijelovima šumovita. Planinsko bilo je široko i ravno te se na njemu izmjenjuju livade i šumarci. Na svome zapadnom rubu gora je oštro odsječena od Kunšperške gore u Sloveniji dubokim prodorom rijeke Sutle. Ova sutjeska se zove Zelenjak, a njezin najljepši dio poznat je pod nazivom Mihanovičev dol.

Dio područja LAG-a prema geotektonskoj podjeli, pripada zapadnom dijelu Panonskog bazena raznovrsnog geološkog sastava i razvojnih procesa. Samim time prisutni su elementi alpske građe i reljefa i manjim dijelom elementi panonske građe. Granica Alpa proteže se dolinom rijeke Krapine po dužoj osi konjšćinske sinklinale. Ivančica sa Strugačom, Cesargradskom i Desiničkom gorom pripada posljednjim alpskim ograncima. Velike rasjedne linije karakteriziraju masive Strahinjčice i Ivančice te se kao posljedica postvulkanskog djelovanja i postojećih uzdužnih i poprečnih rasjeda te dislokacijskih lomova **javljaju termalni izvori od kojih su unutar LAG-a Tuheljske Toplice te Krapinske Toplice.**

Na području LAG-a ima nekoliko kamenoloma: Kuna Gora (Pregrada) i Cesargore (Sveti Križ Začretje) koji su aktivni i predstavljaju glavna eksploatacijska polja građevnog kamena. Glavnu gorsku masu ovih gora tvore vapnenci donjeg i gornjeg trijasa (vapnenci i dolomiti vapnenci). Slično kao i područje cijele Krapinsko-zagorske županije, područje grada Klanjca ne posjeduje značajnije mineralne sirovine. **Od većeg gospodarskog značenja je jedino eksploatacija građevnog kamena kod Cesarske Vesi.**

Zagorska tla nisu osobite kakvoće. Pretežno laporasta podloga i meki sarmatski i litavski vapnenci uvjetovali su u Zagorju prilično ograničen razvitak plodnijeg jače podzoliranog tla,

pogodnog za oraničke kulture, stvarajući **na strmim padinama i valovitim pristrancima brežuljaka pjeskovita ilovasta tla, vrlo prikladna za uzgoj vinograda i voćnjaka (jabuke i šljive).** Na oraničnim površinama zasijanim žitaricama prevladavaju kukuruz i pšenica te u manjoj mjeri krumpir. U najnižim predjelima, naročito u dolini rijeke Krapine, prevladavaju aluvijska tla; pretežno su to livade i sjenokoše.

Na višim padinama ogranaka Kostelskog gorja, iznad jezerskih sedimenta, razvila su se eutrična smeđa tla i distrična smeđa glinasta tla. Distrična tla su izrazito šumska tla dok su dublja eutrična smeđa tla pogodna za poljoprivredu. U dolinama su razvijena aluvijalna tla. Na mjestima gdje je usporen protok vodotoka i gdje se voda dulje zadržava javlja se i tip močvarnog oglejenog tla.

Vegetacija je šumska, brdska i dolinska (livadska), uz očuvane prirodne tokove gorskih i djelomično dolinskih vodotoka. Šumske površine pružaju se na sjevernim ekspozicijama na strmijim i blažim padinama brjegova i brežuljaka i u dubokim jarcima. **Od šumskih zajednica zastupljene su zajednice hrasta kitnjaka, hrasta medunca i crnog graba.** Tu su još i šume bukve s bekicom na zaštićenim padinama s klokočem, dok su na rubovima šuma primjetni bagrem i četinjače. **Ove šume su ugrožene prekomjernim branjem šumskog cvijeća te grančica jele, tise i božikovine koje se prodaju za izradu vijenaca. Tisa i božikovina su zaštićene kao pojedine vrste na temelju Zakona o zaštiti prirode te se iste ne smiju brati na svojim prirodnim staništima.** Na dubljem distrično smeđem tlu zastupljena je šumska zajednica bukve s mrtvom koprivom. Vegetaciju dolinskog područja uz rijeku Sutlu većinom čine šume hrasta lužnjaka. Na dijelovima korita gdje stagnira površinska voda razvijeni su fragmenti šume bijele vrbe i crne johe, a mjestimično se nalaze veće grupacije koje s hrastom lužnjakom i crnom topolom formiraju vrbike. **Uzdignutiji i isušeni dijelovi terena koriste se za ratarsku proizvodnju uglavnom jednogodišnjih vrsta.**

Osim spomenutih, na brdskom području još su prisutni **pitomi kesten, divlja trešnja, klen, gorski javor, velelisna lipa i poljski brijest.** Od grmolikih vrsta na brdskom području rastu **lijeska, bijeli glog, crveni glog, obična kurika, obični likovac, kalina i svib.** Upravo su se šume na brdskim područjima tijekom povijesti često krčile i pretvarale u naselja i poljoprivredno zemljište. U nizinama rijeka i potoka poput Sutle, Lučelnice i Breznice rasprostranjene su šume johe i hrasta lužnjaka. Na povišenim dijelovima ravnica rastu hrast lužnjak, obični grab, klen, malolisna lipa, srebrnolisna lipa, divlja kruška i poljski jasen.

Najvažnija tekućica na području LAG-a je rijeka Sutla. Rijeka Sutla izvire na južnim obroncima Maceljske gore na 718 metara nadmorske visine. Njezina ukupna duljina iznosi 91 kilometar i u čitavom svom toku je granična rijeka između Republike Hrvatske i Republike Slovenije. Dolina rijeke Sutle sastoji se od dvaju proširenja i sutjeske Zelenjak, koja se nalazi između Kumrovca i Klanjca. Njezin prometni značaj se očituje time što je duž nje nekoć prolazila stara rimska cesta, dok danas njezinom dolinom prolazi željeznička pruga Savski Marof – Klanjec – Kumrovec – Celje (Slovenija) te asfaltirana cesta do Miljane. Ušće rijeke Sutle u rijeku Savu nalazi se u selu Drenje Brdovečko kod Harmice. LAG karakteriziraju potoci i rječice koji su dio sliva Sutle ili Krapine. **Tamo gdje je vođeni potencijal po količini oskudan i nedostatan za energetska korištenje, u posljednje vrijeme sve se češće koristi u druge svrhe (izgradnja manjih akumulacija i ribogojišta).**

Zagorsko humlje s pretežitom pitomim brjegovima i brežuljcima čine tipični krajobraz Hrvatskog zagorja po kojem se ono razlikuje i prepoznaje. Geološka građa, razvedeni reljef, klima te drugi čimbenici utjecali su na razvoj različitih tipova tala na razmjerno malom prostoru, što je značajka Hrvatskog zagorja u cjelini.

S obzirom na kvalitetu i pedološke osobine tla za poljodjelske kulture, razlikuju se tri vrste zemljišta - zemljište za ratarske kulture, potom zemljište za vinograde i voćnjake te zemljište za livade. Karakteristično je da na području LAG-a prevladavaju sitna gospodarstva s ekstenzivnim načinom gospodarenja. Na osunčanim padinama bregova Cesargradske gore i na južnim dijelovima pobrđa nalaze se vinogradi. Na blažim padinama gorja te u dolinama rijeka i potoka nalaze se manje parcele s oranicama na kojima se uzgajaju kukuruz, pšenica, ječam, zob te krmno bilje. Voćnjaci su većinom u sklopu okućnica te su u njima većinom zastupljene domaće sorte voćaka (kruške, jabuke, šljive). Uslijed klimatskih promjena i učestalih kiša posljednjih godina, a kao i posljedica izgradnje ceste Zabok – Začretje i brze ceste Mokrice – Bračak, dolazi do čestog plavljenja dijelova uz navedene rijeke Krapine, Krapinice i Horvatske. Tijekom 2013. i 2014. godine zabilježena su 3 uzastopna izlivanja rijeka što predstavlja problem za stambene objekte i okoliš.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Ugroženost šuma prekomjernim branjem šumskog cvijeća te grančica jele, tise i božikovine za izradu vijenaca (tisa i božikovina zaštićene su kao pojedine vrste na temelju <i>Zakona o zaštiti prirode</i> te se iste ne smiju brati na svojim prirodnim staništima) - Uslijed klimatskih promjena i učestalih kiša posljednjih godina, a kao i posljedica izgradnje ceste Zabok – Začretje i brze ceste Mokrice – Bračak, dolazi do čestog plavljenja dijelova uz navedene rijeke Krapine, Krapinice i Horvatske. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poljoprivredne površine na prostranim osunčanim pojasevima većih visina s kvalitetnim tlom važan su resurs za daljnji razvoj voćarstva i vinogradarstva - Daljnje održivo gospodarenje velikim kompleksima gospodarskih šuma - Zaštita izvora pitke vode - Održiva eksploatacija kamena za građevinarstvo - Nastavak razvoja turističko-rekreativnih sadržaja vezanih uz geomorfološke karakteristike (brežuljci, šume, izvorišta, potoci i rijeke, termalni izvori/toplice) - Nastavak razvoja vodnog potencijala rijeke Sutle

1.2. Klimatske karakteristike područja

Područje LAG-a zauzima relativno mali dio RH i integralni dio je Krapinsko-zagorske županije odnosno Zagorja kako zemljopisne cjeline. Samim tim klimatske karakteristike ovog dijela Hrvatske, odnosno županije, ujedno su i klimatske karakteristike LAG-a. Prema geografskom položaju te horizontalnoj i visinskoj izraženosti reljefa, ovo područje **karakterizira kontinentalna klima s nekoliko specifičnih tipova.**

Na području prevladava **umjereno topla kišna klima**. S obzirom na mikroklimatske generalne karakteristike, područje LAG-a karakterizira kontinentalno-humidni tip klime s **umjereno toplim ljetima, dosta kišovitim i hladnim zimama**. U mjesecu lipnju, srpnju i kolovozu zabilježene su najviše temperature koje prelaze 30 °C, maksimalne, dok su u siječnju i veljači zabilježene najniže, minimalne temperature, niže od 10 °C (u siječnju -20,5 °C, u veljači -22 °C, u ožujku -15,5°C i u prosincu -17,2 °C.). Samo tri mjeseca (lipanj, srpanj, kolovoz) nemaju negativnih temperatura. Ledenih dana u godini ima pretežno u mjesecu siječnju, veljači i prosincu.

Kontinentalni oborinski režim padalina s čestim obilnim kišama u svibnju, lipnju i srpnju karakterističan je za kako za područje Krapinsko-zagorske županije tako i za LAG. Drugi oborinski maksimum je u studenom dok je najmanje oborina u veljači i ožujku. Maksimum oborina je u ljetnome dijelu godine s težištem na mjesecu srpnju. Karakter tih ljetnih oborina također povećava maksimalno otjecanje zbog koncentracije vode u vodotocima.

Tijekom cijele godine postoji mogućnost pojave magle i to isključivo u jutarnjim i večernjim razdobljima dana (ljetna sezona godine) odnosno tijekom cijelog dana u zimskom razdoblju. Najveći broj dana s maglom imaju rujn, listopad, studeni i prosinac. Ukupno je godišnje 56 dana s maglom što predstavlja 15,3% godine sa smanjenom vidljivošću.

Strujanje vjetrova se u Krapinsko-zagorskoj županiji modificira pod utjecajem reljefa. Najučestaliji su zapadni vjetrovi s 45% trajanja tijekom godine. Na drugom mjestu su istočni vjetrovi s 29% trajanja, dok je pak vremensko razdoblje bez vjetra oko 6% godišnjeg vremena. Najjači vjetrovi javljaju se od kasne jeseni do početka proljeća. Maksimalne jačine vjetra iznose od šest do devet bofora, a najjači vjetrovi javljaju se od kasne jeseni do početka proljeća.

Na osnovi navedenih podataka vidljivo je da prostor LAG-a u klimatskome pogledu ima obilježja umjerene kontinentalnosti bez jače izraženih ekstremnih stanja i nepovoljnih meteoroloških elemenata pa klima kao takva ne predstavlja ograničenja u organizaciji prostora ni u bilo kojem drugom razvojnom aspektu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- /	<ul style="list-style-type: none"> - Iskoristiti povoljne klimatske uvjete za daljnji socio-ekonomski razvoj - Jasno izražena godišnja doba sa svojim prirodnim i društvenim karakteristikama te pratećim vremenskim uvjetima veliki su potencijal za daljnji razvoj turizma (zimskog, ljetnog, gastro, i ostalih posebnih oblika turizma).

1.3. Kulturno-povijesna i tradicijska baština

LAG Zagorje - Sutla područje je bogate kulturno-povijesne i tradicijske baštine. Na području LAG-a evidentirani su **spomenici kulture kategorizirani kao svjetovni spomenici kulture, sakralni spomenici kulture i arheološki lokaliteti (upisani pri Ministarstvu kulture u Zagrebu) te pokretna i nepokretna kulturna dobra**. Popis svih dobara nalazi se u Dodatku 2.

Vrsta kulturnog dobra	Broj
Nepokretno kulturno dobro	65
Pokretno kulturno dobro	24
Nematerijalno kulturno dobro	2

Tablica 1 - Broj kulturnih dobara na području LAG-a

Izvor: Ministarstvo kulture, Registar kulturnih dobara 2015. godina

Postojanju ovakvog bogatstva pridonijele su i neke povijesne činjenice kao što je blizina glavnog grada, prvo Varaždina, a potom i Zagreba te geografska povezanost sa srednjom i zapadnom Europom. Zahvaljujući povijesnim događanjima koja su se odvijala na ovom području, nema velikog uništavanja same baštine niti promjena uslijed utjecaja drugih naroda pa je kulturna i povijesna baština u najvećem dijelu sačuvana i danas predstavljajući uglavnom autentično prošla vremena. Pritom **svoga nekoliko povijesnih objekata nije sačuvano na zadovoljavajući način te se osjećaju posljedice dugotrajnijeg zanemarivanja tijekom različitih socio-političkih razdoblja (Kostelgrad, Novi dvori, Velika Horvatska, Mali tabor i sl.).**

Neprepoznatljiviji oblik kulturne baštine na području LAG-a **su dvorci i sakralni objekti**, a dvor Veliki Tabor, Franjevački samostan i crkva Navještenja Blažene Djevice Marije u Klanjcu te muzej Staro selo u Kumrovcu turistički valorizirani, promovirani i iskorišteni. Potencijal svakako postoji za ozbiljniji pristup zajedničkoj kulturno-povijesnoj baštini LAG-a, a **nepostojanje učinkovitog sustava zaštite na regionalnoj razini, a time i promocije i daljnje valorizacije predstavlja prijetnju.**

Razni predmeti iz različitih povijesnih razdoblja predstavljaju značajne artefakte od kojih neki osim svoje estetske vrijednosti i dalje imaju uporabnu vrijednost kao što su orgulje, sakralni inventar velikog broja crkava, sarkofazi, zavjese i sl.

Osim materijalne baštine područje LAG-a bogato je i nematerijalnom baštinom kao što su legende, pripovijesti, poezija, narodni izričaji, tradicionalna kuhinja i sl.

Kulturno-povijesna baština pokazuje da su na području LAG-a bile zastupljene razne vrste obrta poput zidara, mesara, krojača, bravara, postolara, lončara, bačvara, krznara i draguljara a stanovništvo se okupljalo u različite društvene i kulturne organizacije (Kulturno vijeće, Matica hrvatska, Dobrovoljna vatrogasna društva, itd.).

S obzirom na tragove života prvih stanovnika ovog područja značajno je napomenuti da su tijekom stručnog arheološkog nadzora nad zemljanim radovima uređenja okoliša kapele sv. Marije Magdalene na brijegu Zašat iznad Krapinskih Toplica, pronađeni fragmenti keramičkog posuđa, dio keramičkog utega ili podmetača za posuđe, dijelovi kućnog lijepa (maza) te kamena alatka-motika. Arheološki nalazi ukazuju na postojanje visinskog naselja, a preliminarno se datiraju u prapovijest, odnosno u razdoblje kasnog brončanog doba (1200. - 800. g. pr. Kr).

Također arheološki nalazi iz prapovijesti i antičkog razdoblja govore o tisućljetnom kontinuitetu života na području doline Sutle. U antičko vrijeme dolinom rijeke Sutle prolazila je cesta koja je svoj značaj zadržala sve do srednjeg vijeka. Najstariji toponimi s područja Općine su Grača i Radakovo.

Veliki broj današnjih gradova i općina na području LAG-a nastali su kao podgrađe utvrda nastalih u razdoblju od 12. – 14. st. U arhitekturi nalazimo tragove gotovo svih povijesnih razdoblja a najviše srednjeg vijeka, klasicizma, kasnog baroka i secesije.

Područje LAG-a čuva značajnu duhovnu i memorijalnu baštinu vezanu uz život i djelovanje povijesnih osoba. Brojne su ličnosti porijeklom iz ovog područja dale doprinos hrvatskoj kulturi, umjetnosti i znanosti. Njihova baština je očuvana, a u rodnim mjestima postoje obilježeni spomenici koji interpretiraju i promoviraju njihovo naslijeđe. Neki od njih su Janko Leskovar, književnik, Ivan Broz (jezikoslovac i tvorac prvog hrvatskog rječnika s F. Ivekovićem), Franjo Iveković (filolog, zagrebački kanonik), Oton Iveković (slikar), Ćiril Metod Iveković (arhitekt i arheolog), Josip Canić (muzikolog i glazbenik), Antun Augustinčić (kipar), Kvirin Broz (pčelar), Josip Broz Tito (državnik), Antun Mihanović (književnik) i mnogi drugi. Pregled najznačajnije kulturno-povijesne baštine može se naći u Dodatku 3.

Kulturno-povijesne značajke LAG-a imaju izraženu povijesnu, umjetničku, dokumentarnu, arhitektonsku i etnološku vrijednost, no njihov potencijal, turistički i umjetnički, još uvijek nije dovoljno iskorišten.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Nekoliko povijesnih objekata nije sačuvano na zadovoljavajući način te se osjećaju posljedice dugotrajnijeg zanemarivanja tijekom različitih socio-političkih razdoblja (Kostelgrad, Novi dvori, Velika Horvatska, Mali tabor i sl.). - Nepostojanje učinkovitog sustava zaštite na regionalnoj razini, a time i promocije i daljnje valorizacije kulturne baštine. 	<ul style="list-style-type: none"> - Postoji potencijal za ozbiljniji razvojni pristup zajedničkoj kulturno-povijesnoj baštini LAG-a s obzirom na broj zaštićenih kulturnih dobara i općenito bogatstvo kulturne baštine na području LAG-a.

1.4. Prirodna baština

Kao i u samoj Krapinsko-zagorskoj županiji, tako i u području LAG-a Zagorje - Sutla nalazimo višu koncentraciju zaštićenih prirodnih vrijednosti. One su svrstane u sljedeće četiri kategorije: „park prirode“, „spomenik prirode“, „značajni krajobraz“ i „spomenik parkovne arhitekture“.

Važniji **prirodni resursi na području županije su termalni izvori i izvori pitke vode**. Na području Krapinsko-zagorske županije nalazi se 6 većih izvorišta pitke vode i više od 300 lokalnih vodovoda s izvorištima manjeg kapaciteta koji nisu u sustavu javne vodoopskrbe. Na području LAG-a se nalaze 2 veća izvorišta – Harina Zlaka i Kostel te Tuheljske Toplice kao rekreativni termalni centri.

Prirodna baština označava prirodne odlike koje se sastoje od fizičkih ili bioloških formacija ili grupa takvih formacija, a imaju svjetski izuzetnu vrijednost s estetskog ili znanstvenog gledišta; također i geološke i fizičko geografske formacije i točno određene površine koje predstavljaju staništa ugroženih vrsta životinja i biljaka od svjetski su izuzetne vrijednosti s gledišta znanosti i zaštite i očuvanja prirode. Na području LAG-a Zagorje - Sutla više je takvih odlika, dok su samo neke od njih zaštićene sukladno zakonu o zaštiti prirode. Zaštićenim prirodnim vrijednostima na

području županije, pa tako i LAG-a, sukladno Zakonu o zaštiti prirode, upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima KZZ-a od 2006. godine.

Šume i šumska zemljišta su specifično prirodno bogatstvo od velikog značaja za zaštitu i unapređenje čovjekove okoline. Taj značaj se očituje općekorisnom funkcijom šuma, a njih najviše pružaju šume kojima se dobro gospodari. **Pored gospodarske vrijednosti šuma, potrebno je voditi računa i o rekreacijskoj, lovnjoj i turističkoj vrijednosti koja je značajna, ali nedovoljno iskorištena.** Rascjepkanost šuma i vrlo mala površina po vlasniku i parceli te slabije gospodarenje u odnosu na državne šume osnovna je karakteristika privatnih šuma. Problemi takvog gospodarenja šumama očituju se u nedostatku podataka o šumama i lošoj edukaciji vlasnika. Posljedica toga je loše ukupno stanje privatnih šuma, a to se negativno odražava na njihovu biološku raznolikost i gospodarsku vrijednost (navod preuzet iz dokumenta Lokalna razvojna strategija 2013. - 2015. LAG Zagorje). **Veliki potencijal šuma nalazi se u velikom broju ostalih šumskih proizvoda (gljive, šumsko voće i plodovi i njihovi proizvodi, proizvodnja meda, korištenja ostataka drvne mase za proizvodnju energije i sl.), a danas postaje sve veći potencijal za razvoj sve popularnije i traženije ponude aktivne rekreacije i odmora.**

Zakonom o zaštiti prirode (NN 80/13) i Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/13) **udio Nature u površini županije je 10%.** Ovim legislativnim okvirom propisana je ekološka mreža koja obuhvaća ekološki važna područja od međunarodne i nacionalne važnosti. Vrijedna priroda baština na području LAG-a obuhvaćena je ovom mrežom, a nad tim područjima nadzor i upravljanje obavlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Krapinsko–zagorske županije.

Općina/Grad	Natura 2000 područje	Površina NATURA 2000/ha	Udio NATURA 2000	Površina općine/ha
Zagorska Sela	Sutla + Dolina Sutle kod Razvora	102,24	4,15	2466,20
Kumrovec	Sutla + Dolina Sutle kod Razvora	108,76	6,20	1754,27
Kraljevec na Sutli	Sutla	55,79	2,07	2692,45
Đurmanec	Sutla	43,5	0,75	5785,65
Hum na Sutli	Sutla	125,3	3,40	3686,05
Klanjec	Sutla	34,75	1,35	2570,42

Tablica 2 - Ekološka mreža, NATURA 2000 na području LAG-a Zagorje - Sutla

Izvor: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Krapinsko-zagorske županije, 2015. godina

Općina/Grad	Zaštićeno područje (NN 80/13)	Natura 2000
Pregrada	Spomenik parkovne arhitekture – Park oko dvorca Bežanec	
Klanjec	Značajni krajobraz Zelenjak – Risvička i Cesarska gora	Sutla
Sveti Križ Začretje	Spomenik parkovne arhitekture – Park oko dvorca Mirkovec	
Krapinske Toplice	Spomenik parkovne arhitekture – Park oko dvorca Klokovec	
Desinić	Spomenik parkovne arhitekture – Stoljetna lipa u Desiniću	
Kumrovec	Značajni krajobraz Zelenjak - Risvička i Cesarska gora	Sutla, dolina Sutle kod Razvora
Tuhelj	Značajni krajobraz Zelenjak - Risvička i Cesarska gora	

Zagorska sela	Spomenik parkovne arhitekture – Park oko dvorca Miljana	Sutla, dolina Sutle kod Razvora
---------------	---	---------------------------------

Tablica 3 - Zaštićena područja prema Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/13) na području LAG-a

Izvor: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Krapinsko-zagorske županije, 2015. godina

Pored istraženih, inventariziranih i priznatih biljnih i životinjskih vrsta i staništa na području LAG-a, postoje još mnoge vrijednosti koje tek treba istražiti. Jedna od njih se nalazi i na močvarnom području uz potok Horvatsku, u polju Beter, stanište kockavice - *Fritillaria meleagris*, ali to područje još nije inventarizirano.

Najvažniji prirodni resursi županije su termalni izvori te izvori pitke vode za koje je i nadalje potrebno planirati i provoditi mjere zaštite. Termalni izvori se koriste u terapijske i turističko-rekreacijske svrhe. Uz kulturnu, i prirodna baština je jedna od značajnih karakteristika prostora županije koja, unatoč svojoj vrijednosti i značenju, nije dovoljno iskorištena, a u velikoj je mjeri zabrinjavajuće zapuštena i nedovoljno zaštićena. Relativno očuvani prirodni i kultivirani krajolik potrebno je štiti kao izuzetan prostorni potencijal te ga uz prirodnu i kulturnu baštinu bolje koristiti za razvoj turizma.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> – Prirodna baština je (naročito šume u privatnom vlasništvu) nedovoljno istražena i zaštićena. 	<ul style="list-style-type: none"> – Bogatstvo vodnim resursima kao što su termalni izvori i izvori pitke vode otvaraju nove mogućnosti za daljnji socio-ekonomski razvoj osobito turizma i poljoprivrede, ali i podizanja kvalitete života općenito. – Relativno očuvani prirodni i kultivirani krajolik potrebno je štiti kao izuzetan prostorni potencijal te ga uz prirodnu i kulturnu baštinu bolje koristiti za razvoj turizma.

1.5. Kvaliteta života i stanje infrastrukture

1.5.1. Cestovni promet

LAG Zagorje - Sutla ima povoljan geoprometni položaj svojim pristupom **Autocesti A2 Nürnberg-Linz-Graz-Macelj-Zagreb-Split** što je najznačajniji cestovni pravac koji prolazi Krapinsko-zagorskom županijom. Državni koridori koji se nadovezuju na ovaj osnovni pravac čine poveznice s Varaždinskom i Zagrebačkom županijom te gradom Zagrebom i Republikom Slovenijom. Najznačajniji koridori koji se nastavljaju na osnovni cestovni pravac jesu: (“zagrebački prsten”) na trasi Mokrice (Zabok – Oroslavje) – Zlatar Bistrica (sa spojem na Breznički Hum) – Marija Bistrica – Laz – Popovec – (Zagreb).

Iako većina od 11 JLS-a s područja LAG-a ima dobru geoprometnu povezanost, valja izdvojiti **nešto nepovoljniji položaj sa stajališta prometne povezanosti grada Klanjca i Općine Kraljevec na Sutli**. Klanjec je prometno izoliran i isključen iz sustava prometnih koridora koji prolaze područjem Krapinsko-zagorske županije u smjeru sjever-jug. Povezanost Klanjca s

autocestom Zagreb – Goričan riješena je lateralnim spojem državnom cestom (D205) koja vodi do Kumrovcu. Općina Kraljevec na Sutli pogranično je područje, no njezin prometni potencijal nije u potpunosti iskorišten. Udaljenost općine od glavnih prometnih koridora Krapinsko-zagorske županije nadomeštena je dobrom povezanošću sa Zagrebom.

Hum na Sutli je jedna od općina LAG-a s najvažnijim geoprometnim položajem u odnosu na granični režim, naime na području općine postoje četiri granična prijelaza. Poseban značaj ima međunarodni granični prijelaz u Lupinjaku i međudržavni u Humu na Sutli, a za odvijanje lokalnoga prometa bitni su i malogranični prijelazi u Malom Taboru i Klenovcu Humskom.

Postojeće javne ceste LAG-a razvrstane su na autoceste, državne, županijske i lokalne te nerazvrstane ceste. Kvalitetna prometna povezanost omogućuje području LAG-a lakši i brži razvoj poduzetništva te poljoprivrednog i turističkog sektora.

	Pregrada	Klanjec	Zabok	Sveti Križ Začretje	Krapinske Toplice	Kraljevec na Sutli	Hum na Sutli	Desinić	Kumrovec	Tuhelj	Zagorska Sela
Nerazvrstane ceste u km	260	68,65	102,03	117	16,7	62	0	120	48,82	88	73,5
Lokalne ceste u km	6,89	9,35	4,99	2,26	19,45	7,13	6,91	8,45	5,66	7,01	6,20
Županijske ceste u km	31,10	10,22	16,45	20,96	14,69	14,94	8,60	20,46	6,61	10,36	2,47
Državne ceste u km	14,42	4,10	16,46	10,64	10,53	0	26,73	0	7,9	3,86	13,88
Autoceste	0	0	4,94	8,37	0	0	0	0	0	0	0

Tablica 4 - Stanje cestovne infrastrukture na području LAG-a Zagorje - Sutla

Izvor: Općine i gradovi s područja LAG-a Zagorje – Sutla 2015. godina za nerazvrstane ceste; Godišnje izvješće o radu ŽUC-a za 2015. godinu, od 18.02.2016. za lokalne i županijske ceste; Županijska uprava za ceste, 2013. godina za državne ceste i autoceste

Glavni cestovni pravci na području LAG-a su:

- A2 G. P. Macelj (granica Republike Slovenije) – Trakošćan – Krapina – Zagreb (čvorište Jankomir (A3))
- DC 24 Zabok (D1) – Zlatar Bistrica – D. Konjšćina – Budinščina – N. Marof – Varaždinske Toplice – Ludbreg (D2)
- DC 205 G. P. Razvor (gr. R. Slovenije) – Kumrovec – Klanjec – Gubaševo (D1)
- DC 206 G. P. Hum na Sutli (gr. R. Slovenije) – Pregrada – Krapina (D1)
- DC 507 Valentinovo (D206) – Krapinske Toplice – Gubaševo (D205)
- ŽC D229 – Desinić – Sopot – Pregrada (D206)
- ŽC Đurmanec (D207) – Podbrezovica – D. Plemenščina – Pregrada (D206)

Većina lokalnih cesta, a dijelom i državne ceste, ne udovoljavaju minimalnim uvjetima za dani rang prometnica. Prema analizama rađenim za potrebe lokalnih razvojnih strategija LAG Sutla i LAG Zagorje te analize rađene za Županijsku razvojnu strategiju KKŽ-a utvrđeno je da su željezničko–cestovni prijelazi u razini cesta, a dio prijelaza je neosiguran i slabo obilježen.

Nadalje, dijelovi državnih i županijskih cesta prolaze kroz gradska naselja te su ujedno gradske i prigradске ulice s križanjima bez signalizacije za mješoviti promet. Također u naseljenim područjima nalaze se ujedno i ulice duž kojih se gradi, sa ili bez pločnika za pješake i bicikliste, a područja lokalnih cesta i ostalih putova su u razini ceste, često improvizirana i nesigurna.

Na kraju ograničena brzina i znakovi upozorenja nisu dovoljno jamstvo sigurnosti prometa za rang prometnica, a same prometnice ne udovoljavaju traženim elementima za uspone, horizontalna i vertikalna zakrivljenija, zaštitne pojaseve uz ceste te osiguranja na težim dionicama.

Općenito su ceste građene na niskom nasipu u nizinama u boljem stanju od onih na brežuljkastim predjelima koja većinom imaju problema s klizištima.

U 2014. godini na području LAG-a pojavilo se ukupno 189 klizišta, od toga najviše na području Grada Pregrade (44) i Općine Hum na Sutli (31). Ukupna ulaganja u sanacije klizišta na području LAG-a u 2014. godini iznosila su više od milijun kuna (1.700.618,47 KN)

Prema Uredbi o graničnim prijelazima u Republici Hrvatskoj (N. N. br. 97/96 i 7/98), prema Republici Sloveniji, utvrđeni su sljedeći cestovni granični prijelazi i njihove kategorije na području LAG-a:

- stalni međunarodni granični cestovni prijelaz II. kategorije:
  - Razvor – Bistrica ob Sutli
  - Lupinjak – Dobovec
- stalni međudržavni granični cestovni prijelaz II. kategorije:
  - Mihanović Dol – Orešje
  - Miljana – Imeno
  - Hum na Sutli – Rogatec
- stalni međudržavni granični željeznički prijelaz II. kategorije:
  - Kumrovec – Imeno
- granični prijelaz za pogranični promet:
  - Gornji Čemehovec – Stara Vas (L22074)
  - Draše – Nova Vas (nerazvrstana cesta)
  - Plavić – Sedlarjevo (nerazvrstana cesta)
  - Mali Tabor – Rajnkovec (L22002)
  - Harina Zlaka (nerazvrstana cesta) - nije registrirana u RH, ali se koristi.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Većina lokalnih cesta, a dijelom i državne ceste, ne udovoljavaju minimalnim uvjetima za dani rang prometnica. - Općenito su ceste građene na niskom 	<ul style="list-style-type: none"> - S obzirom na geostrateški položaj koji je karakteriziran brojem značajnih prometnica i graničnih prijelaza, potrebna su ulaganja u unaprjeđenje prometne

nasipu u nizinama u boljem stanju od onih na brežuljkastim predjelima, koja većinom imaju problema s klizištima. U 2014. godini na području LAG-a pojavilo se ukupno 189 klizišta.	infrastrukture radi daljnjeg socio-ekonomskog razvoja područja.
--	---

1.5.2. Željeznički promet

Područjem LAG-a prolazi pruga Zagreb – Zaprešić – Zabok – Varaždin - Čakovec u duljini od 45 km, koja izravno povezuje veći dio Hrvatskog zagorja sa Zagrebom, odnosno Varaždinskom i Međimurskom županijom, ali i Mađarskom. Najznačajnije željezničko čvorište je na području grada Zabok od kojeg se odvajaju priključne pruge Zabok - Đurmanec (koje su povezane s dijelom željezničke mreže Slovenije) te pruga lokalnog značenja Zabok - Gornja Stubica. Ponovnim uspostavljanjem željezničkog prometa (krajem 2014. godine) na relaciji Đurmanec (HR) – Rogatec (SLO), Republika Hrvatska je povezana s Republikom Slovenijom, odnosno Rogatcem, Rogaškom Slatinom i Celjem. Željeznička pruga prolazi i kroz općinu Hum na Sutli.

Kvaliteta i izgrađenost prometne infrastrukture u željezničkom prometnom sustavu nisu zadovoljavajući. Stanje mobilnih i stabilnih kapaciteta te mala brzina putovanja ima negativan utjecaj na kvalitetu prijevoza. Problem predstavlja i velik broj željezničko-cestovnih prijelaza te mali broj istih koji posjeduju uređaje za siguran prijelaz cestovnih vozila i pješaka preko željezničke pruge. Ukupan broj željezničko-cestovnih prijelaza na području LAG-a je 36.

Mala međusobna udaljenost ukazuje na dobru opsluženost županije prometnom infrastrukturom, ali s druge strane smanjuje njegovu kvalitetu i komercijalnu brzinu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Kvaliteta i izgrađenost prometne infrastrukture u željezničkom prometnom sustavu nisu zadovoljavajući. - Veliki broj željezničko-cestovnih prijelaza te mali broj onih koji posjeduju uređaje za siguran prijelaz cestovnih vozila i pješaka preko željezničke pruge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Daljnje unaprjeđenje željezničke infrastrukture u skladu s nacionalnim razvojnim planovima.

1.5.3. Zračni promet

Zračni promet koji pokriva i prostor LAG-a zastupljen je preko međunarodne Zračne luke *Pleso*, koja je smještena u Velikoj Gorici. Prosječna udaljenost svih naselja od Zračne luke je oko 50 kilometara. Prostorno-planskom dokumentacijom jedinice lokalne samouprave LAG-a, planiran je i uređen sportski aerodrom na području Grada Zaboka, kao jedinstveni turistički projekt za razvoj novih oblika sportsko-turističke ponude Županije i područja LAG-a. Trenutna kategorija sportskog aerodroma ZABOK - GUBAŠEVO (LDZK) je 1A, a predviđeno je da će kasnije biti B2.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
-------------------	------------------

- Slab razvoj sportskog aerodroma.	- Dovršetak aerodroma kao resursa za podizanje kvalitete turističke usluge te iskorištavanje u komercijalnim letovima.
------------------------------------	--

1.5.4. Telekomunikacije

Na prostoru Krapinsko-zagorske županije telekomunikacijske usluge obavljaju Hrvatske telekomunikacije (HT) – Telekomunikacijski centar Krapina (TKC). Glavni objekti infrastrukture za odvijanje telekomunikacijskog prometa su telefonske centrale (ATC) s uređajima i građevinskim objektima, telekomunikacijski spojni kabeli i telekomunikacijska mreža.

Broj instaliranih priključaka na 100 stanovnika iznosi 39, a broj uključenih na 100 stanovnika iznosi 31. U funkciji su 494 javne govornice.

Područje županije dobro je pokriveno signalom pokretne mreže T-MOBILE, VIP, TELE2 i NMT, uzevši u obzir nepovoljnu konfiguraciju terena.

Područje LAG-a gotovo je potpuno pokriveno fiksnim telefonskim linijama i mobilnom telefonijom, time je omogućeno i spajanje računala na brzu internetsku mrežu, što je važno za razvoj gospodarstva, posebno turizma, ali i kvalitete života stanovnika. **Razvoj širokopojasnog interneta nužan je na području cijelog LAG-a.**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- Nema dovoljno podataka o širokopojasnom internetu te analiza koje ukazuju na potrebe kako u domaćinstvima/životni standard tako i za gospodarski razvoj.	- Razvoj širokopojasnog interneta nužan je na području cijelog LAG-a.

1.5.5. Opskrba energijom

Opskrba energijom na području LAG-a je zadovoljavajuća. Energetska opskrba temelji se na električnoj energiji, tekućim gorivima i zemnom plinu. Općine i gradovi LAG-a još uvijek ne koriste dovoljno obnovljive izvore energije.

Područje Krapinsko-zagorske županije prirodnim plinom opskrbljuje INA d.d. Zagreb, a distribuciju plina na području Krapinsko-zagorske županije obavlja šest distributera od čega ukupno 3 distributera zadovoljavaju potrebe LAG-a.

Operator distribucijskog sustava Zagorski metalac d.o.o. za distribuciju plina i opskrbu plinom **ima ukupnu duljinu plinovoda u distributivnom sustavu od 424 km** te pokriva grad Zabok, općine Sveti Križ Začretje i Krapinske Toplice dok operator distribucijskog sustava Zelenjak plin d.o.o. iz Klanjca obavlja distribuciju i opskrbu prirodnim plinom za Klanjec te općine Tuhelj, Kumrovec, Zagorska Sela, Kraljevec na Sutli. Na području grada Pregrade i Huma na Sutli

distribuciju prirodnog plina obavlja Humkom d.o.o., dok na području Općine Desinić plin do potrošača doprema poduzeće „Plinacro d.o.o.“

Očekuje se daljnje ulaganje u razvoj plinoopskrbe, poticanjem provedbe plinifikacije naselja i opskrbu gospodarstva kroz lokalne razvojne programe te izgradnja magistralnih sustava uz objedinjavanje distribucijske mreže županije čime bi se osigurala nesmetana opskrba kućanstava, javnih zgrada i industrijskog sektora. Dosada provedenim istražnim radovima na području Županije nisu otkrivena nalazišta nafte ni prirodnog plina.

Krapinsko-zagorska županija pripada sjevernom dijelu elektroenergetskog sustava Republike Hrvatske koji se opskrbljuje električnom energijom iz hidroelektrana Dravskog sliva te termoelektrana na području Zagreba i Siska. Jedini proizvodni objekt HEP-a na području Krapinsko-zagorske županije je KTE Jertovec (kombinirana plinsko-parna termoelektrana) ukupne snage 88 MW u dva kombi bloka izgrađena 1956. i 1975. godine. Predviđa se da će oba bloka elektrane iz pogona izaći 2018. godine.

U pogledu proizvodnje i opskrbe električnom energijom od državnih strateških objekata planira se izgradnja KTE *Jertovec* snage oko 240 MW s pripadajućim dalekovodom 2 x 110 kV Žerjavinec – Jertovec koji će koristiti koridor uz postojeći 110 kV vod. Od prijenosnih postrojenja od državnog interesa planira se izgradnja 2 x 400 kV dalekovoda od rasklopišta Žerjavinec do transformatorskog postrojenja TS 400/110 kV *Zlodi* kod Samobora.

U području LAG-a koriste se i obnovljivi izvori energije – **biomasa, solarna energija i geotermalni izvori.** Najvažnija upotreba biomase u energetske svrhe na području Krapinsko-zagorske županije odnosi se na ogrjevno drvo za grijanje domaćinstava pri čemu se potroši između 1 – 1,25 m³ drva za ogrjev u jednoj godini po stanovniku.

Za sada se geotermalna energija u Krapinsko-zagorskoj županiji iskorištava isključivo u vidu lječilišta i/ili toplica poput: Krapinske toplice na području LAG-a, zatim Stubičke i Tuheljske Toplice. Brojne studije do sada izrađene, ukazuju na opravdanost ulaganja u projekte stupnjevite uporabe geotermalne energije na lokaciji koja posjeduje geotermalne vode, jednom od osnovnih vidova obnovljivih izvora energije jer je ekološki najsigurniji, a u uporabi je od 0 do 24 sata na dan, na što ne utječu ni politički ni vremenski faktori.

Primjena Sunčeve energije na području LAG-a ograničena je na proizvodnju tople vode u relativno skromnom broju obiteljskih sustava.

Gradovi i općine na području LAG-a provode projekte poticanja mjera energetske učinkovitosti iako su ta ulaganja ali i zainteresiranost stanovništva još uvijek mala. U 2014. godini iznos subvencija na području LAG-a je iznosio 66.858,92 HRK.

	Iznos subvencija u 2014.	Broj projekata	Broj kućanstava koja koriste OIE	Broj industrijskih subjekata koji koriste OIE i primjenjuju mjere energetske učinkovitosti	Broj javnih zgrada koje koriste OIE i primjenjuju mjere energetske učinkovitosti
Pregrada	2.575	np	1	np	np
Klanjec	12.492	np	4	0	0

Zabok	7.600	np	24	1	0
Sveti Križ Začretje	24.185,67	9	np	np	np
Krapinske Toplice	0	0	4	1	3
Kraljevec na Sutli	0	0	0	0	0
Hum na Sutli	7.500	2	1	1	0
Desinić	0	0	0	0	0
Kumrovec	0	0	0	0	0
Tuhelj	10.100	2	2	0	0
Zagorska Sela	4.981,25	1	1	np	1
UKUPNO LAG	66.858,92	14	37	3	4

np = nema podataka

Tablica 5 - Dodijeljene subvencije od strane Grada/Općine za obnovljive izvore energije u 2014. godini te podaci o korištenju OIE na području LAG-a Zagorje - Sutla

Izvor: Gradovi i općine u sustavu LAG-a Zagorje - Sutla, 2015. godina

Krapinsko-zagorska županija provodi projekt „Poticanja mjera energetske učinkovitosti na stambenim objektima fizičkih osoba u Krapinsko zagorskoj županiji“. Njime se subvencionira ugradnja/promjena vanjske stolarije te izgradnja/sanacija toplinske izolacije vanjske ovojnice u kućanstvima na području županije. Pored toga, Krapinsko-zagorska županija također sufinancira korištenje obnovljivih izvora energije (solarni kolektorski sustavi, fotonaponski otočni sustavi, kotlovi na pelete, pirolitički kotlovi, dizalica topline) kod fizičkih osoba.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> – Energetska opskrba temelji se na električnoj energiji, tekućim gorivima i zemnom plinu dok se nedovoljno koriste obnovljivi izvori energije. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ulaganja u OIE osobito termalne izvore, biomasu i solarnu energiju. – Podizanje svijesti stanovništva o važnosti OIE i jačanje kapaciteta svih dionika za razradu projekata i planiranje investicija u OIE.

1.5.6. Vodoopskrba i odvodnja

Na području LAG-a evidentirana su 2 lokalna vodovoda. Potrebno je izgraditi i magistralne cjevovode i preostale vodoopskrbne objekte sukladno Strategiji razvoja vodoopskrbe na području Krapinsko-zagorske županije.

Sustav odvodnje djelomično je uređen na području LAG-a te o njemu vodi brigu Komunalno poduzeće iz grada Zaboka Zagorski vodovod d.o.o.

VODOVODNA MREŽA	Ukupna duljina km	Duljina magistralnog vodovoda	Duljina distributivnog vodovoda	Potrošači	% Nije pokriveno mrežom
Pregrada	185	65	120	2439	10%
Klanjec	75	22	53	1057	5%
Zabok	167,69	40,1	127,59	3322	11%
Sveti Križ Začretje	89,87%	32,17	57,7	np	np
Krapinske Toplice	90,85	16,16	74,69	1766	np
Kraljevec na Sutli	54,92	6	48,92	661	11,50
Hum na Sutli	215	65	115	1515	13%
Desinić	np	np	np	613	np
Kumrovec	45,92	11,24	34,68	np	10%
Tuhelj	np	np	np	np	30%
Zagorska Sela	42,58	12,29	30,29	287	20%
UKUPNO LAG	966,83	269,96	696,87	11660	

np = nema podataka

Tablica 6 – Vodovodna mreža na području LAG-a Zagorje - Sutla

Izvor: Gradovi i općine u sustavu LAG-a Zagorje - Sutla, 2015. godina

Većina naselja nema u potpunosti izgrađenu kanalizacijsku mrežu te je ukupno izgrađeno više od 100,66 km kanalizacijske mreže. Na odvodnju je u LAG-u ukupno priključeno 3300 kućanstava, odnosno 8319 stanovnika odnosno 18,72% ukupno broja stanovnika područja LAG-a.

KANALIZACIJSKA MREŽA	Broj priključenih kućanstava	Broj stanovnika	Duljina kanalizacijske mreže	%
Pregrada	600	1655	14,5	40%
Klanjec	213	535	4	20%
Zabok	1860	3677	48	40,90%
Sveti Križ Začretje	182	582	11	10%
Krapinske Toplice	353	1130	9,46	19%

Kraljevec na Sutli	0	0	0	0
Hum na Sutli	32	500	3,7	np
Desinić	0	0	0	0
Kumrovec	60	240	10	np
Tuhelj	0	0	0	0
Zagorska Sela	0	0	0	0
UKUPNO LAG	3300	8319	100,66	

np = nema podataka

Tablica 7 – Kanalizacijska mreža na području LAG-a Zagorje - Sutla

Izvor: Gradovi i općine u sustavu LAG-a Zagorje - Sutla, 2015. godina

Većina naselja rješava prihvata otpadnih voda individualno, putem septičkih jama. Na području LAG-a postoje i biopročistači i to na području općina Krapinske Toplice, Kumrovec i Tuhelj. Sukladno Zakonu o vodama (NN 153/09, 63/11, 130/11, 56/13) jedinice lokalne samouprave dužne su u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona, prenijeti komunalne vodne građevine u svom vlasništvu u vlasništvo javnog isporučitelja vodne usluge, u obliku temeljnog uloga ili prijenosa bez naknade. **Ovakvo legislativno uređenje može predstavljati izazov kod uređenja kanalizacijske mreže gdje JLS pojedinačno ne mogu utjecati na dinamiku investiranja ni financijski kapacitet već ta dinamika ovisi o Zagorskom vodovodu i njihovom planu investicija.**

S obzirom na ulaganja u kanalizacijsku i vodovodnu mrežu gradovi i općine s područja LAG-a u 2014. godini najviše su uložili u modernizaciju i asfaltiranje cesta, zatim u vodovod i najmanje u kanalizacijsku mrežu.

ULAGANJA GRADOVA I OPĆINA NA PODRUČJU LAG-a	Ukupna ulaganja	Investicije u kanalizacijsku mrežu	Investicije u vodovodnu mrežu	Investicije u modernizaciju i asfaltiranje cesta
Pregrada	2.281.178,18	0	695.057,55	1.586.120,63
Klanjec	250.019	0	36.557	213.462
Zabok	9.709.455,14	0	0	1.494.045,90
Sveti Križ Začretje	1.091.548	0	93.651	997.897,25
Krapinske Toplice	np	0	0	440.000,00
Kraljevec na Sutli	278.919	0	35.400	243.519

Hum na Sutli	3.367.235,00	87.680,00	131.805,00	1.398.750,00
Desinić	708.863,07	92.281,50	181.756,69	0
Kumrovec	np	0	0	503.000,00
Tuhelj	np	0	0	255.860,16
Zagorska Sela	700.000,00	0	25.733,50	116.711,46
UKUPNO LAG	13.332.200,32	179.961,5	825.265,55	4.291.525,78

np = nema podataka

Tablica 8 –Ulaganja Gradova i Općina s području LAG Zagorje - Sutla u 2014.godini

Izvor: Gradovi i općine u sustavu LAG-a Zagorje - Sutla, 2015. godina

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Slaba izgrađenost kanalizacijske mreže/slaba pokrivenost. - JLS pojedinačno ne mogu utjecati na dinamiku investiranja ni financijski kapacitet već ta dinamika ovisi o Zagorskom vodovodu i njihovom planu investicija. 	<ul style="list-style-type: none"> - Potrebna su veća ulaganja u vodovodnu i kanalizacijsku mrežu kako bi se postigao viši životni standard stanovništva

1.5.7. Gospodarenje otpadom

U sklopu uspostave integriranog sustava gospodarenja otpadom u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj predviđena je izgradnja regionalnog Centra za gospodarenje otpadom Piškornica, koji se nalazi na području općine Koprivnički Ivanec te izgradnja šest pretovarnih stanica od čega četiri veće na lokacijama Gubaševo (Zabok), Motičnjak (Varaždin), Jerovec (Ivanec) i Totovec (Čakovec). Na lokacijama pretovarnih stanica nalaziti će se reciklažna dvorišta odakle će se sakupljeni sortirani otpad specijalnim kamionima prevoziti u Piškornicu na daljnju mehaničko-biološku obradu. Predviđeno je da se projekt aplicira na strukturne fondove EU-a u svrhu dobivanja sredstava za sufinanciranje izgradnje centra i sanacije postojećih centara.

U svijetu potrošnje i tehnološkog napretka, potrebno je osigurati uvjete i aktivnosti prema potrebama tržišta u gospodarenju opasnim i neopasnim otpadom. Tvrtka C.I.A.K. kao društveni i ekološki partner zdravom okolišu, otvorila je u gradu Zaboku Centar za gospodarenjem opasnim i neopasnim otpadom 2010. godine, a na tom prostoru raspolaže ujedno i jedinom namjenski izgrađenom građevinom za privremeno skladištenje neopasnog i opasnog otpada na području RH.

Ova tvrtka za cijelo područje LAG-a kao i za šire područje Krapinsko-zagorske županije vrši zbrinjavanje opasnog i neopasnog otpada, privremeno skladištenje otpada, obradu, prijevoz otpada, pražnjenje i čišćenje separatora i spremnika za naftne derivate te operativne provedbe sanacije onečišćenih područja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljno razvijen sustav gospodarenja otpadom. 	<ul style="list-style-type: none"> Uspostavljanje cjelovitog sustava gospodarenja otpadom: selektiranja otpada, izgradnje reciklažnih dvorišta, i zelenih otoka i sl. Edukacija stanovništva o odvajanju otpada, reciklaži i ponovnoj upotrebi.

1.5.8. Društvena i zdravstvena infrastruktura

Društvena i zdravstvena infrastruktura na području LAG-a relativno je dobro razvijena iako postoje potrebe za poboljšanjima. Ustanove za kulturu i obrazovanje, zdravstvo te opći društveni život zajednice prisutne su gotovo u svim općinama a posebno gradovima LAG-a i predstavljaju neophodnu infrastrukturu za daljnji razvoj zajednica.

Na području LAG-a postoji relativno zadovoljavajuća društvena infrastruktura kako je prikazano u tablici niže iako je svakako potrebno ulagati dodatne napore za unaprijeđenje ove infrastrukture, kako broja društvenih i vatrogasnih domova tako i kina i kazališta te pokušati ujediniti po mogućnosti društvene domove s kulturnim sadržajima. Osim samog broja ustanova/objekata postoje i problemi zapuštenosti prostora i zastarjelosti opreme u ovoj infrastrukturi radi nedovoljno sredstava za daljnja ulaganja.

	Pregrada	Klanjec	Zabok	Sveti Križ Začretje	Krapinske Toplice	Kraljevec na Sutli	Hum na Sutli	Desinić	Kumrovec	Tuhelj	Zagorska Sela	LAG
Društveni domovi	1	0	5	3	3	8	0	0	0	0	1	21
Vatrogasni domovi	4	4	4	2	4	6	4	0	0	1	2	31
Muzeji	1	2	0	1	0	0	0	1	1	0	0	6
Kina	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kazališta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Udruge kulturno-umjetničkog	6	1	18	12	5	1	2	3	2	2	1	

amaterizma													53
------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----

Tablica 9 –Društvena infrastruktura na području LAG-a Zagorje - Sutla u 2015. godini

Izvor: Gradovi i općine u sustavu LAG-a Zagorje - Sutla, 2015. godina

S obzirom na turističko-rekreativnu infrastrukturu na području LAG-a postoje biciklističke staze, šetnice i vinske staza. Već ranije u poglavljima koja pojašnjavaju geomorfološki položaj kao i ono o gospodarstvu napomenuto je da zbog svog brežuljkastog krajobraza i prirodne raznolikosti područje LAG-a ima veliki turistički potencijal. Na području LAG-a imamo 75,7 km biciklističkih staza, 46 km šetnica i 43,71 km vinskih staza. Dodatno na području LAG-a postoje i prirodna kupališta ali i uređena izletišta koje posjećuju kako turisti tako i lokalno stanovništvo.

Na području LAG-a nalazi se jedno od poznatijih zdravstveno-turističkih centara Krapinske Toplice koje nudi nekoliko vodenih kompleksa s mnoštvom bazena te zdravstvene usluge.

	Pregrada	Klanjec	Zabok	Sveti Križ Začretje	Krapinske Toplice	Kraljevec na Sutli	Hum na Sutli	Desinić	Kumrovec	Tuhelj	Zagorska Sela	LAG
Opće bolnice	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Specijalne bolnice	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	4
Domovi zdravlja	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1	8
Zdravstvene ustanove	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Ljekarne	2	1	4	1	2	0	1	1	1	1	0	14

Tablica 10 – Zdravstvena infrastruktura na području LAG-a Zagorje - Sutla u 2015. godini

Izvor: Gradovi i općine u sustavu LAG-a Zagorje - Sutla, 2015. godina

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljno ulaganje u modernizaciju i dodatno opremanje objekata društvene infrastrukture. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dodatni razvoj društvene infrastrukture u kombinaciji s turističko-rekreativnim sadržajima. – Korištenje potencijala kojeg zdravstveni turizam ima na području LAG-a osobito u Krapinskim Toplicama.

2. Gospodarske značajke područja

2.1. Stanje gospodarstva i glavne gospodarske djelatnosti

Prema **stupnju razvijenosti od 83,75%** područje LAG-a spada u III. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka Republike Hrvatske. **Dohodak per capita** (dohodak po glavi stanovnika) za područje LAG-a iznosi 24.932 što je **ispod nacionalnog prosjeka** (82,32%). Promatrajući pojedinačno najveći dohodak ima Zabok koji je 21,9% iznad nacionalnog dohotka per capita. **Stopa nezaposlenosti (2013. godina) iznosi 13,9%** pri čemu se izdvaja Zabok s najnižom stopom od 10,2%, a Kumrovec s najvišom stopom od 18,1%. Na razini KZZŽ-a u 2013. godini stopa nezaposlenosti iznosi 21,3%. **Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16 - 65 godina za područje LAG-a iznosi 65,8%**. Navedeno je ispod nacionalnog prosjeka i u odnosu na njega iznosi 74,2%. Prema indeksima razvijenosti **2 jedinice lokalne samouprave LAG-a spadaju u potpomognuta područja**. Općine Desinić i Zagorska Sela prema indeksu razvijenosti ocijenjene su kao područja koja zaostaju za nacionalnim prosjekom i čiji je razvoj potrebno dodatno poticati.

Prema većini promatranih pokazatelja područje LAG-a je ispod nacionalnog prosjeka što ukazuje na potrebu, no predstavlja i potencijal daljnjeg razvoja područja.

	Pregrada	Klanjec	Zabok	Sveti Križ Začretje	Krapinske Toplice	Kraljevec na Sutli	Hum na Sutli	Desinić	Kumrovec	Tuhelj	Zagorska Sela
dohodak per capita 2010. – 2012.	23290	27899	33508	24154	29819	22301	27949	17501	24002	25419	18410
u odnosu na nacionalni prosjek	74,7%	96,0%	121,9%	78,7%	104,9%	70,2%	96,3%	48,0%	78,0%	84,6%	52,2%
Prosječni izvorni prihodi per capita 2010. – 2012.	1132	1478	2455	1358	2071	919	1816	862	1321	1639	1136
u odnosu na nacionalni prosjek	33,1%	45,7%	81,3%	41,3%	67,3%	25,3%	58,0%	23,3%	40,0%	51,6%	33,2%
Prosječna stopa nezaposlenosti 2010. – 2012.	15,2%	14,3%	10,2%	13,5%	9,6%	14,0%	11,1%	16,6%	18,1%	16,0%	14,3%
u odnosu na nacionalni prosjek	102,0%	104,5%	115,1%	106,5%	116,5%	105,3%	112,8%	98,7%	94,8%	100,0%	104,3%
Kretanje stanovništva 2010. – 2001.	93,3	92,6	98,1	96,7	95,9	96,6	95,1	82,8	89,8	97,2	94,2

u odnosu na nacionalni prosjek	89,5%	88,3%	97,8%	95,3%	93,9%	95,2%	92,5%	71,4%	83,5%	96,2%	91,1%
Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16 - 65 godina 2011.	59,9%	64,5%	78,9%	67,5%	70,8%	61,7%	69,6%	54,6%	70,4%	65,3%	61,9%
u odnosu na nacionalni prosjek	61,3%	71,3%	101,0%	77,9%	84,9%	65,3%	82,4%	49,7%	84,1%	73,0%	65,7%
Indeks razvijenosti	76,9%	86,2%	107,0%	83,8%	98,1%	77,0%	92,8%	63,3%	79,1%	84,3%	72,9%
Skupine	75-100% III.	75-100% III.	100-125% IV.	75-100% III.	75-100% III.	75-100% III.	75-100% III.	50-75% II.	75-100% III.	75-100% III.	50-75% II.

Tablica 11 - Indeks razvijenosti jedinica lokalne samouprave iz 2013. godine

Izvor: MRRFEU, <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2013/3214>

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- Općine Desinić i Zagorska Sela prema indeksu razvijenosti ocijenjene su kao područja koja zaostaju za nacionalnim prosjekom čiji je razvoj potrebno dodatno poticati.	- Prema većini promatranih pokazatelja područje LAG-a je ispod nacionalnog prosjeka što ukazuje na potrebu, no predstavlja i potencijal daljnjeg razvoja područja.

2.1.1. Poduzetništvo i obrtništvo

U 2014. godini na području 11 jedinica lokalne samouprave prema podacima Hrvatske gospodarske komore Krapina djelovalo je **ukupno 588 gospodarskih subjekata**. Na području LAG-a se prema **podacima očituje neravnomjerni gospodarski razvoj prema prostornoj raspodjeli gospodarskih subjekata**. Najveći broj subjekata djeluje na području grada Zaboka (184) i općine Sveti Križ Začretje (73), dok ih je najmanje na području općine Zagorska Sela (13) i općine Kraljevec na Sutli (16). O razvijenosti Grada Zaboka svjedoči i podatak poduzetničke aktivnosti na razini RH u 2013. godini prema kojem se nalazi na 69 mjestu.

Grad / Općina	Broj subjekata
Pregrada	62
Klanjec	55
Zabok	184
Sveti Križ Začretje	73
Krapinske Toplice	62
Kraljevec na Sutli	16
Hum na Sutli	63
Desinić	18
Kumrovec	18

Tuhelj	24
Zagorska Sela	13
LAG	588

Tablica 12 - Prostorna raspodjela gospodarskih subjekata na području LAG-a Zagorje - Sutla u 2014. godini
Izvor: HGK ŽK Krapina, srpanj 2015. godine

Promatranjem **djelatnosti gospodarskih subjekata** najveći udio čine poduzeća u području **trgovine, prerađivačke industrije i građevinarstva**. Sektor trgovine na području LAG-a čini 144 gospodarska subjekta s ukupno 1.169 zaposlenih, a najznačajnije tvrtke u toj djelatnosti su Trgocentar d.o.o. iz Zaboka i Strahinjčica d.o.o. iz Pregrade. 98 poduzeća je registrirano prema NKD-u za djelovanje u području prerađivačke industrije, od čega je 28 gospodarskih subjekata na području grada Zaboka kojeg u novije vrijeme karakterizira jačanje prerađivačke industrije. Građevinarstvo s ukupno 87 gospodarskih subjekata na području LAG-a u najvećoj mjeri je zastupljeno u Gradu Zaboku i općini Sveti Križ Začretje.

Promatrajući **ukupne prihode gospodarskih subjekata** daje se pregled doprinosa gospodarskih subjekata razvoju jedinica lokalne samouprave s područja LAG-a po djelatnostima. Utjecaj djelatnosti se tijekom vremenskog razdoblja mijenja čime i njihov značaj jača ili slabi u razvoju jedinica lokalne samouprave. Najznačajnije djelatnosti na području LAG-a su prerađivačka industrija i trgovina koje sa 73% sudjeluju u ukupnim prihodima LAG-a. Prerađivačka industrija je najznačajnija i prema broju zaposlenih s ukupno 3.601 osobom. Po značaju su sljedeće djelatnosti građevinarstvo i prijevoz sa po 5,5% udjela u ukupnim prihodima.

Grafikon 1 - Broj gospodarskih subjekata prema NKD djelatnostima u LAG-u u 2014. godini
Izvor: HGK ŽK Krapina, srpanj 2015. godine

Kako bi se povećao gospodarski rast i privukli potencijalni investitori u što većem broju u **poduzetničkim zonama** im se omogućava obavljanje djelatnosti s pogodnostima koje im olakšavaju poslovanje, poput oslobođenja plaćanja komunalnog doprinosa prilikom izgradnje, plaćanja naknada za priključenje na komunalnu infrastrukturu (vodu i kanalizaciju), oslobođenje plaćanja poreza na tvrtku u prvim godinama poslovanja i slično. **U Republici Hrvatskoj djeluje oko 370 poduzetničkih zona, od kojih je 17 na području Krapinsko-zagorske županije, a 8 na području LAG-a.** Poslovne zone su u različitim stupnju funkcionalnosti, a najznačajnije su gospodarska zona Zabok, zona malog gospodarstva „Lug“ Sveti Križ Začretje i poslovna zona Pregrada.

Obrti na području LAG-a dominantno su aktivni u zanatskoj djelatnosti i to prvenstveno u uslužnoj a zatim proizvodnoj. Ostale obrtničke djelatnosti su u manjoj mjeri zastupljene, a najmanje zastupljena obrtnička djelatnost na području LAG-a je ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo. Ovo ne znači da kraj nema dominantno poljoprivredno ozračje nego da su gospodarske djelatnosti u poljoprivredi uglavnom organizirane kroz druge gospodarske aktivnosti a manje kroz obrte.

Udruženj a obrnika CEH	Usluž ni obrt	Proizvod ni obrt	Prijevo z	Trgovin a	Ugostiteljst vo	Tradicional ni obrt	Graditeljst vo	Frize ri	Proizvodn ja tekstila	UKUPN O aktivni obrti
Klanjec	43	56	25	20	20	1	31	5	2	203
Krapina I Krapinske Toplice	160	75	46	50	63	5	82	38	0	532
Pregrada	52	21	68	16	23	2	60	17	0	266
Sveti Križ Začretje	36	21	7	9	15	1	11	6	3	111
Zabok	75	37	11	45	52	1	52	17	14	305
LAG	366	189	157	140	173	10	236	83	19	1417
Obrtnička komora KZŽ	665	468	239	289	320	45	280	144	41	2491

Tablica 13 – Broj obrtnika na dan 31.12.2014. godine

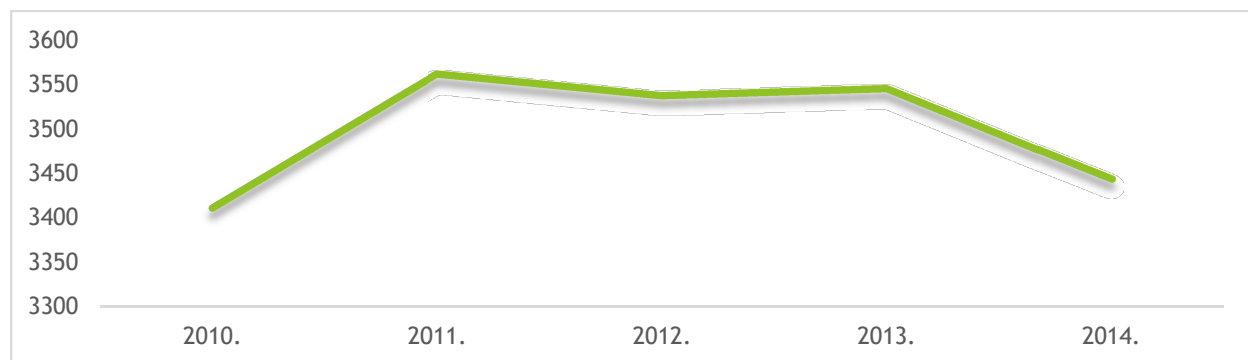
Izvor: HOK

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> – Na području LAG-a se prema podacima očituje neravnomjerni gospodarski razvoj prema prostornoj raspodjeli gospodarskih subjekata. Najveći broj subjekata djeluje na području grada Zaboka (184) i općine Sveti Križ Začretje (73), dok ih je najmanje na području općine Zagorska sela (13) i općine Kraljevec na Sutli (16). 	<ul style="list-style-type: none"> – Iskoristiti potencijal 8 poslovnih zona koje postoje na području LAG-a te dodatno unaprijediti njihove kapacitete.

2.2. Poljoprivredna djelatnost

Područje LAG-a karakterizira značajan utjecaj poljoprivrede te je u **2015. godini registrirano 3.368 poljoprivredna gospodarstva što je 39% u odnosu na čitavu županiju (8.581) te 1,8% u odnosu na RH (178.747)**. Najveći broj poljoprivrednih gospodarstava su registrirana prema pravnom obliku kao obiteljska gospodarstva, a vrlo mali broj kao obrt, trgovačko društvo ili zadruga. Tijekom godina broj poljoprivrednih gospodarstava fluktuirao u manjoj mjeri, te je u 2014. godini u odnosu na 2013. zabilježeno **smanjenje od 102 poljoprivredna gospodarstva**, na u usporedbi s 2015. godinom, broj na području LAG-a raste za razliku od ukupnog broja u RH koji je u padu. Na području grada Pregrada nalazi se 690 obiteljskih gospodarstava, dok se najmanji broj nalazi na području općine Kumrovec. **Mali broj zadruga (7 na području LAG-a) ukazuje na potrebu daljnjeg jačanja zadrugarstva u LAG-u kako bi pojedinačni proizvođači putem udruživanja mogli zajedno uspješno poslovati na tržištu. Doduše brojem zadruga LAG ne zaostaje previše u prosjeku u odnosu na županiju ili RH s obzirom da je i regionalno i nacionalno broj aktivnih zadruga vrlo mali. Na području KKŽ-a ukupno je aktivno 8 zadruga dok ih na području RH djeluje 425.**

Od ukupnog broja registriranih poljoprivrednih gospodarstava nositelji njih 301 mladi su od 40 godina, što iznosi 8,9% i ukazuje na potrebu poticanja razvoja mladih poljoprivrednika i dodatna ulaganja u razvoj poljoprivrednih djelatnosti na području LAG-a kako bi se podigao životni standard, ali i spriječila depopulacija ruralnih područja.

Grafikon 2- Broj PG-a na području LAG-a Zagorje - Sutla u razdoblju 2010. – 2014. godina
Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Republike Hrvatske, 2015. godina

Grad/Općina	Obiteljsko gospodarstvo	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Ukupno
Desinić	348	2	2	0	352
Hum na Sutli	308	2	3	1	314
Klanjec	239	4	4	3	246
Kraljevec na Sutli	238	0	3	0	241
Krapinske Toplice	395	2	3	0	400
Kumrovec	139	0	0	0	139
Pregrada	690	3	2	0	695
Sveti Križ Začretje	390	5	1	1	397

Tuhelj	215	0	0	0	215
Zabok	218	1	1	1	221
Zagorska Sela	145	1	1	1	148
Ukupno LAG	3325	20	20	7	3368
UKUPNO KZŽ	8426	87	59	8	8581
KUPNO RH	173253	2374	2495	425	178747

Tablica 14 - Broj PG-a prema tipu za 2015. godinu

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Republike Hrvatske, 2015. godina

Iako poljoprivreda kao djelatnost nema veliki udio u ukupnim prihodima jedinica lokalne samouprave na području LAG-a, stanovništvo se tradicionalno bavi poljoprivredom za potrebe opskrbljivanja obiteljskih gospodarstava. Na području LAG-a prema podacima iz 2011. godine broj kućanstava s korištenim poljoprivrednim zemljištem je 14.387 što je 34,22% od ukupnog broja u KZŽ-u. Specifičan problem regije je rasparceliranost zemljišta koje je preduvjet uspješnog bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom. Reljef i klima su pogodni za uzgoj vinove loze i proizvodnju vina pri čemu postoji i duga tradicija. Ratarstvo ovog područja je prvenstveno u funkciji proizvodnje stočne hrane pri čemu su prinosi zbog specifičnosti terena niži od državnog prosjeka. Najviše se proizvodi pšenica, kukuruz, lucerna i krumpir.

Kućanstva	UKUPNO LAG Zagorje - Sutla	UKUPNO KZŽ	UKUPNO RH
S korištenim poljoprivrednim zemljištem	14.387	42.040	1.519.038
S oranicama	6.458	19.762	263.998
S voćnjacima	2.925	9.278	91.941
S vinogradima	4.629	15.300	104.446
S maslinicima	15	42	47220
S ostalim (poljoprivrednim zemljištem (livade, pašnjaci i dr.)	4.760	12.556	170863

Tablica 15 - Broj poljoprivrednih kućanstava u LAG-u Zagorje - Sutla, KZŽ i RH s korištenim poljoprivrednim zemljištem, 2011. godina

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011. Godina

Poljoprivrednici s područja LAG-a, slično ostatku kontinentalne Hrvatske u posljednjih 10-etak godina pokazuju sve veći interes za integriranu i ekološku poljoprivredu. Prema posljednjim dostupnim podacima na području LAG-a poljoprivrednici integrirane i ekološke proizvodnje čine oko ¼ ukupnog proja poljoprivrednika integrirane i ekološke proizvodnje s područja županije.

Područje LAG-a / Godina	Integrirana proizvodnja u 2014. ili prema posljednjim dostupnim podacima	Ekološka proizvodnja u 2014. ili prema posljednjim dostupnim podacima
Ukupno: poljoprivredna gospodarstva, povrćarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, ostalo		
Desinić	0	2
Hum na Sutli	0	4
Klanjec	0	5

Kraljevec na Sutli	0	0
Krapinske Toplice	0	6
Kumrovec	0	1
Pregrada	0	4
Sveti Križ Začretje	5	0
Tuhelj	0	0
Zabok	0	2
Zagorska Sela	0	1
UKUPNO LAG	5	25
Ukupno KŽŽ	22	71

Tablica 16 - Broj poljoprivrednika koji se bave integriranom i ekološkom proizvodnjom u LAG-u Zagorje - Sutla, 2014. godina ili posljednji dostupni podaci
Izvor: Razvojna strategija KŽŽ-a

Prema strukturi stočarstva, u najvećoj mjeri prevladava uzgoj peradi, goveda i svinja, a glavna prihoda u poljoprivredi ostvaruje se prodajom kravljeg i manje količine kozjeg mlijeka, teladi, svinja i peradi.

Životinja	Goveda	Koze	Ovce	Svinje	Kopitari	Kunići	Perad
Ukupno na području LAG-a	5151	172	1645	2842	754	474	23481

Tablica 17 - Struktura stočarstva na području LAG-a Zagorje - Sutla u 2014. godini
Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, 2015. godina

Ukupno na području LAG-a u 2014. godini je registrirano 211 proizvođača mlijeka koji su isporučili 4.863.643 litara mlijeka u 2014. godini. Broj proizvođača mlijeka tijekom godina fluktuiraju pri čemu je vidljiv negativan trend.

Područje LAG-a / Godina	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Desinić	45	43	37	36	34
Hum na Sutli	27	24	20	19	18
Klanjec	9	8	7	8	7
Kraljevec na Sutli	58	52	41	38	35
Krapinske Toplice	28	19	18	16	11
Kumrovec	13	12	11	10	9
Pregrada	64	46	37	36	32
Sveti Križ Začretje	16	13	11	10	9
Tuhelj	25	18	15	13	12
Zabok	3	3	1	1	1
Zagorska Sela	51	49	45	44	43
Ukupno	339	287	243	231	211

Tablica 18 - Broj isporučitelja mlijeka u razdoblju 2010. – 2014. na području LAG-a Zagorje – Sutla
Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, 2015. godina

Vino kao tradicionalni proizvod Hrvatskog Zagorja a time i područja LAG nezaobilazna je tema novih razvojnih projekata na ovom području. Autohtone sorte koje nalazimo na području LAG-a su: Stare krapinske beline, Beline začretnske, Mirkovače, Smudne beline, Zagorski divjak, Starohrvatska črnina i Sokol. Istraživanja su pokazala da je Stara krapinska belina roditelj više od sedamdeset sorti te je zajedno sa sortom Pinot jedan od roditelja sorte Chardonnay. Također čak postoje naznake da je Belina začretnska bliski srodnik Stare krapinske beline odnosno da je roditelj Krapinskoj belini. Na taj bi način mogli ovu sortu, roditelja svjetski poznatog Chardonnaya smatrati hrvatskom autohtonom sortom, što je vrlo zanimljivo za stručnu, ali i širu svjetsku javnost. **Potrebna su daljnja ulaganja u istraživanja i proizvodnju kako bi se sorte u potpunosti oživjele i brendirale.**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Specifičan problem regije je rasparceliranost zemljišta koje je preduvjet uspješnog bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom. - Broj proizvođača mlijeka tijekom godina fluktuiraju pri čemu je vidljiv negativan trend. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jačati poljoprivredu kao djelatnost kako bi se povećao udio od poljoprivrede u ukupnim prihodima jedinica lokalne samouprave na području LAG-a. - Mali broj zadruga (7 na području LAG-a) ukazuje na potrebu daljnjeg jačanja zadrugarstva u LAG-u kako bi pojedinačni proizvođači putem udruživanja mogli zajedno uspješno poslovati na tržištu. - Potrebna su daljnja ulaganja u istraživanja i proizvodnju kako bi se vinske sorte u potpunosti oživjele i brendirale. - 8,9% nositelja poljoprivrednih gospodarstava s područja LAG-a mlađi su od 40 godina što predstavlja dobru podlogu za daljnji razvoj shema poticaja za mlade poljoprivrednike.

2.3. Turizam

Područje LAG-a ima **kulturno-povijesne i prirodne ljepote koje stvaraju temelj daljnjeg razvoja topličkog, zdravstvenog, kulturnog i seoskog turizma.** Uz kulturne sadržaje, brojna pokretna i nepokretna kulturna dobra, vinske ceste, planinarske domove, područje LAG-a posjeduje turistički potencijal koji je potrebno u budućnosti razvijati.

Područje LAG-a kao uostalom i cijele KZZ karakterizira porast broja dolazaka i noćenja u ukupnom broju iako pojedine općine i gradovi LAG-a bilježe pad koji je vidljiv prema podacima TZ Krapinske Toplice.

	2013. godina		2014. godina	
Turistička zajednica	Broj dolazaka	Broj noćenja	Broj dolazaka	Broj noćenja
TZ Krapinske Toplice	8.791	36.903	8.617	33.782
TZ Klanjec	294	343	0	0

TZ Pregrada	0	0	4	4
TZ Tuhelj	31.009	69.178	39.603	93.059
TZ Kumrovec, Desinić, Zagorska Sela	607	960	806	1.255
UKUPNO LAG	40.701	107.384	49.030	128.100
UKUPNO KKŽ	68.498	156.950	79.997	183.710

Tablica 19 - Broj turističkih dolazaka i noćenja na području LAG-a 2013. i 2014.
Izvor: DZS, 2015. godina

S obzirom na već opisane geoprometne ali i prirodne karakteristike na području LAG-a razvijaju se posebni oblici turizma. Već tradicionalni turizam (zdravstveni, wellness i spa turizam) dalje se unaprjeđuje dok se rekreativni, gastro i kulturni oblici turizma tek počinju razvijati.

Prema turističkoj kategorizaciji naselja na području LAG-a se nalazi 12 turističkih naselja od kojih su 2 u razredu A.

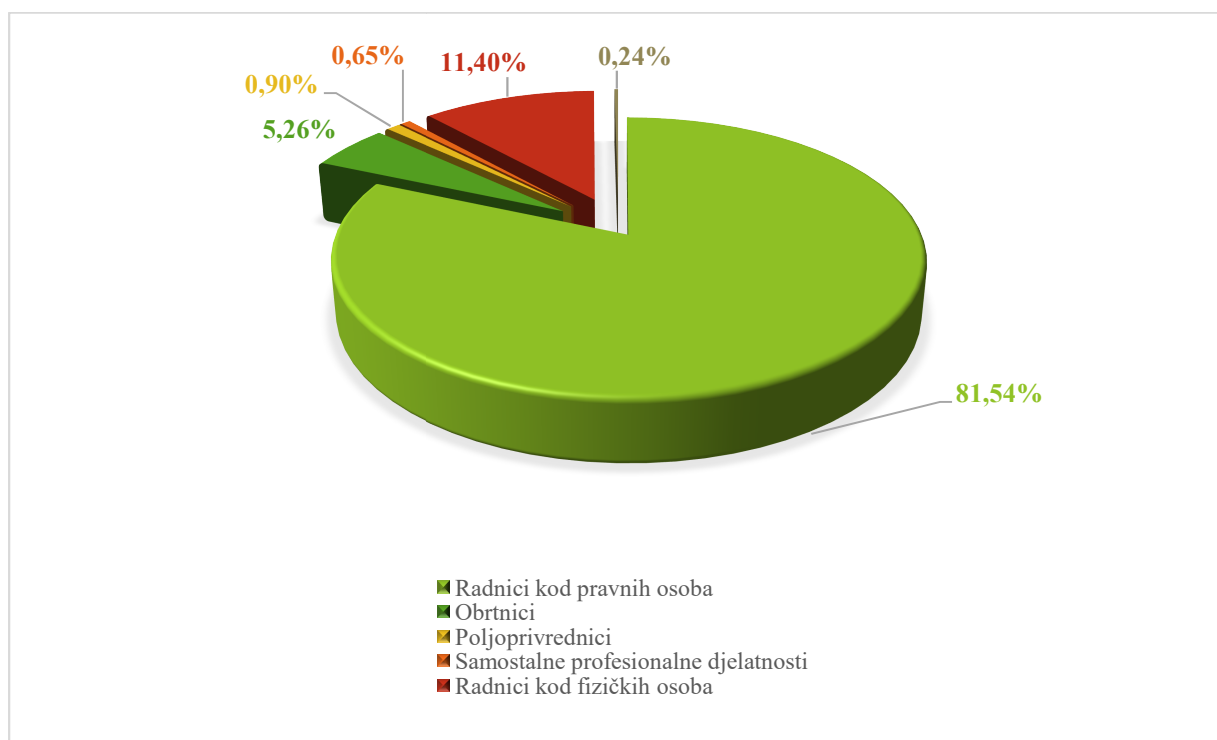
	Ukupan broj naselja	Turistički razred po naseljima				
		A	B	C	D	Bez kategorije
Pregrada	26	-	-	3	-	23
Klanjec	19	-	-	1	-	18
Zabok	17	-	1	-	-	16
Sveti Križ Začretje	19	-	-	1	-	18
Krapinske Toplice	17	1	-	-	-	16
Kraljevec na Sutli	10					10
Hum na Sutli	18					18
Desinić	28					28
Kumrovec	10	-	-	2	-	8
Tuhelj	11	1	-	1	-	9
Zagorska Sela	13	-	-	1	-	12

Tablica 20 - Turistička kategorizacija naselja u LAG-u Zagorje - Sutla
Izvor: NN 122/09, DZS

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Pad broja dolazaka i noćenja u pojedinim mjestima. - Premali broj turističkih naselja koji su visoko kategorizirani. 	<ul style="list-style-type: none"> - Područje LAG-a ima kulturno-povijesne i prirodne ljepote koje stvaraju temelj daljnjeg razvoja topličkog, zdravstvenog, kulturnog i seoskog turizma.

2.4. Tržište rada

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje Područni ured Krapina **broj zaposlenih na području LAG-a u 2014. godini je iznosio 14.524** što je 42,73% od ukupnog broja zaposlenih u KKŽ-u (33.992). Prema strukturi zaposlenika najviše zaposlenika je bilo kod pravnih i fizičkih osoba. Kod pravnih osoba je bilo zaposleno 11843 zaposlenika, s kod fizičkih osoba 1656 osoba. Obrtnici su zapošljavali 764 osobe. Značaj određene djelatnosti ogleda se i u broju zaposlenih čime se doprinosi razvoju gospodarstva određene regije. Kada se promatra broj zaposlenih osoba na području LAG-a **po djelatnostima najznačajnija je prerađivačka industrija koja ukupno zapošljava 3.601 osobu od kojih je 1.503 zaposleno u Humu na Sutli, 640 u Zaboku i 624 u Pregradi. U djelatnosti trgovine na malo zaposleno je 1.169, a najveći broj od 669 u Zaboku. U djelatnosti građevinarstva zaposleno je 586 osoba na području LAG-a.**

Grafikon 3- Broj zaposlenih u LAG-u Zagorje - Sutla u 2014. godini

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, obrada HZZ Područni ured Krapina

Grad/Općina	C Prerađivačka industrija	F Građevinarstvo	G Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
Pregrada	624	67	71
Klanjec	203	126	78
Zabok	640	175	669
Sveti Križ Začretje	314	117	170
Krapinske Toplice	67	19	35
Kraljevec na Sutli	37	25	17

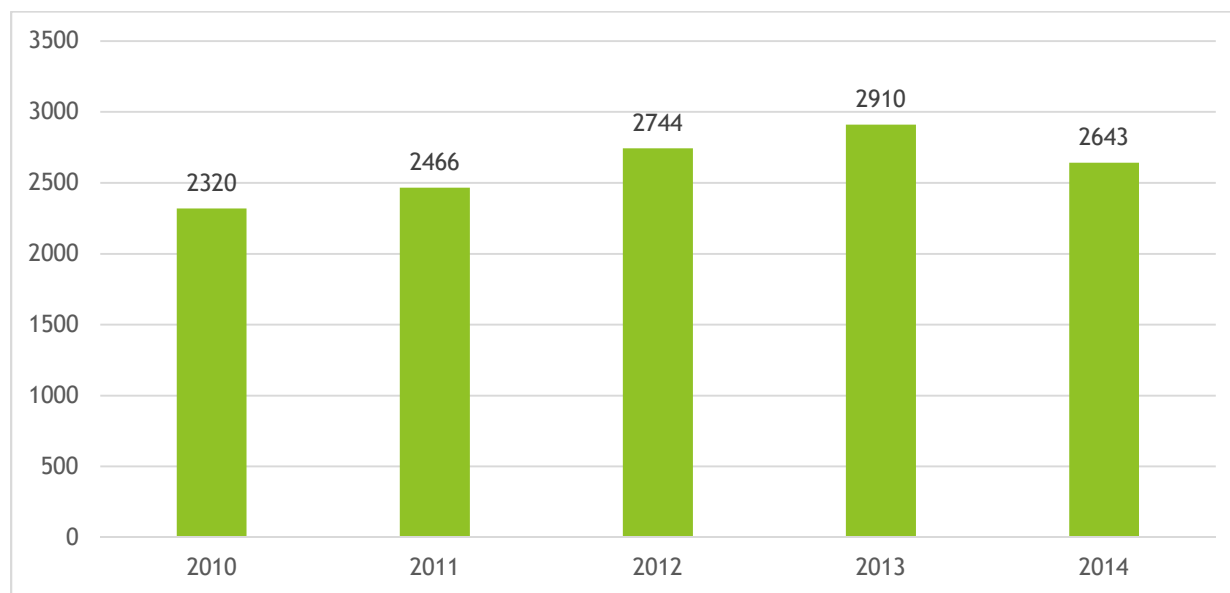

Hum na Sutli	1.503	18	26
Desinić	147	3	74
Kumrovec	62	0	13
Tuhelj	4	12	8
Zagorska Sela	0	24	8

Tablica 21 - Broj zaposlenih prema glavnim poduzetničkim djelatnostima u 2014. godini na području LAG-a Zagorje - Sutla

Izvor: HGK ŽK Krapina, srpanj 2015. godine

U 2014. godini na području LAG-a je ukupno registrirano **2.643 nezaposlenih osoba** što je 33,49% od ukupnog broja u KŽŽ-u (7.893), a 0,8% od ukupnog broja u RH (328.187). Najveći broj nezaposlenih osoba je zabilježen u Zaboku, Pregradi i Svetom križu Začretju, a najmanji u Kraljevcu na Sutli i Zagorskim Selima, što korelira s brojem stanovnika na tim područjima. U strukturi nezaposlenih u većoj mjeri su zastupljeni muškarci s 52,4%. Broj nezaposlenih se tijekom razdoblja mijenjao pa ukoliko promatramo razdoblje od posljednjih 5 godina vidljiv je rast nezaposlenosti do 2013. godine, **kada se u 2014. godini smanjio broj nezaposlenih osoba za 267 osoba što ukazuje na povećanje gospodarske aktivnosti.**

Grafikon 4 - Registrirana nezaposlenost na području LAG-a Zagorje - Sutla u razdoblju 2010. – 2014. godina

Izvor: HZZ, Statistika on-line

	Pregrada	Klanjec	Zabok	Sveti Križ Začretje	Krapinske Toplice	Kraljevec na Sutli	Hum na Sutli	Desinić	Kumrovec	Tuhelj	Zagorska Sela
Ukupno	432	226	499	393	266	119	185	168	132	158	67
Muškarci	210	134	244	198	151	68	79	93	73	92	43
Žene	222	92	255	195	114	51	106	75	59	66	24

Tablica 22 - Registrirana nezaposlenost na području LAG-a Zagorje - Sutla u 2014. godini

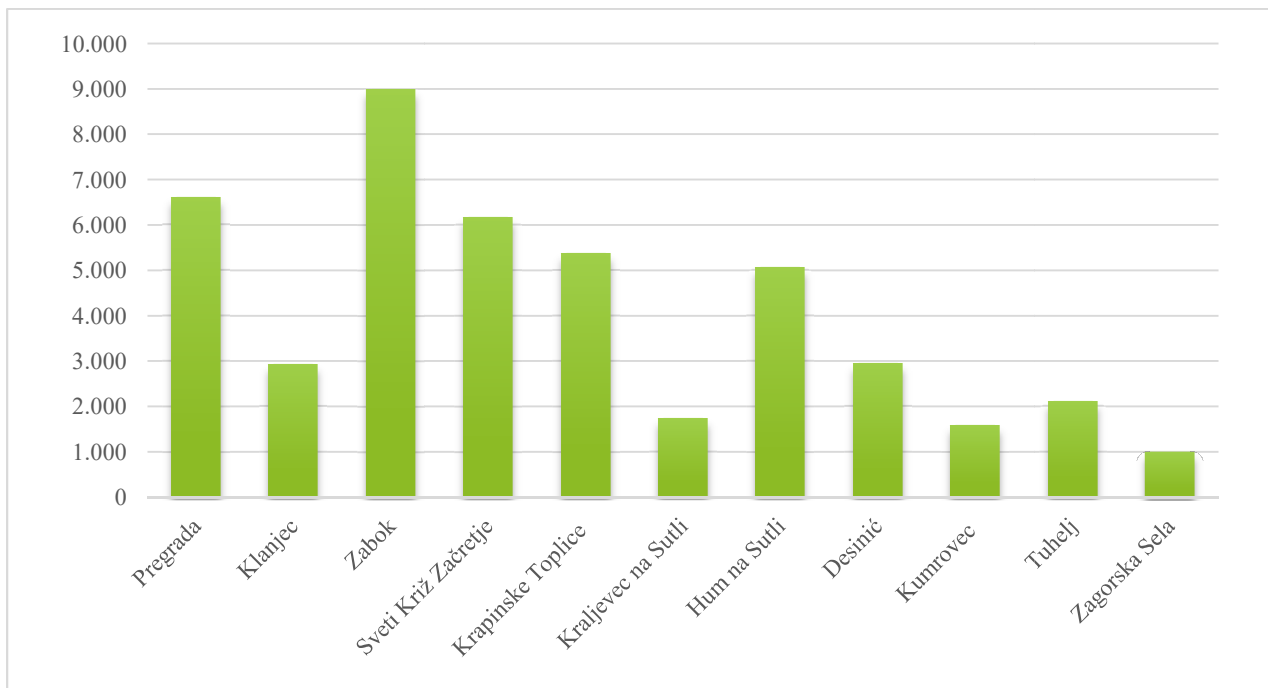
Izvor: HZZ, Statistika on-line

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - I dalje visok postotak/broj nezaposlenih npr. u 2014. godini na području LAG-a je ukupno registrirano 2.643 nezaposlenih osoba što je 33,49% od ukupnog broja u KZŽ. 	<ul style="list-style-type: none"> - Iako se bilježi porast zaposlenosti, i dalje je potrebno raditi na otvaranju novih radnih mjesta.

3. Demografske i socijalne značajke područja

3.1. Broj i gustoća stanovnika

Na području LAG-a prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine živi 44.443 stanovnika što čini 1,04% stanovnika Republike Hrvatske. Grad Zabok ima najveći broj stanovnika (8.994), dok najmanji broj ima općina Zagorska sela (996). Gustoća naseljenosti područja LAG-a iznosi 113,40 što je veće od prosjeka gustoće naseljenosti u KKŽ koja iznosi 108,13% te Republike Hrvatske 75,1%.

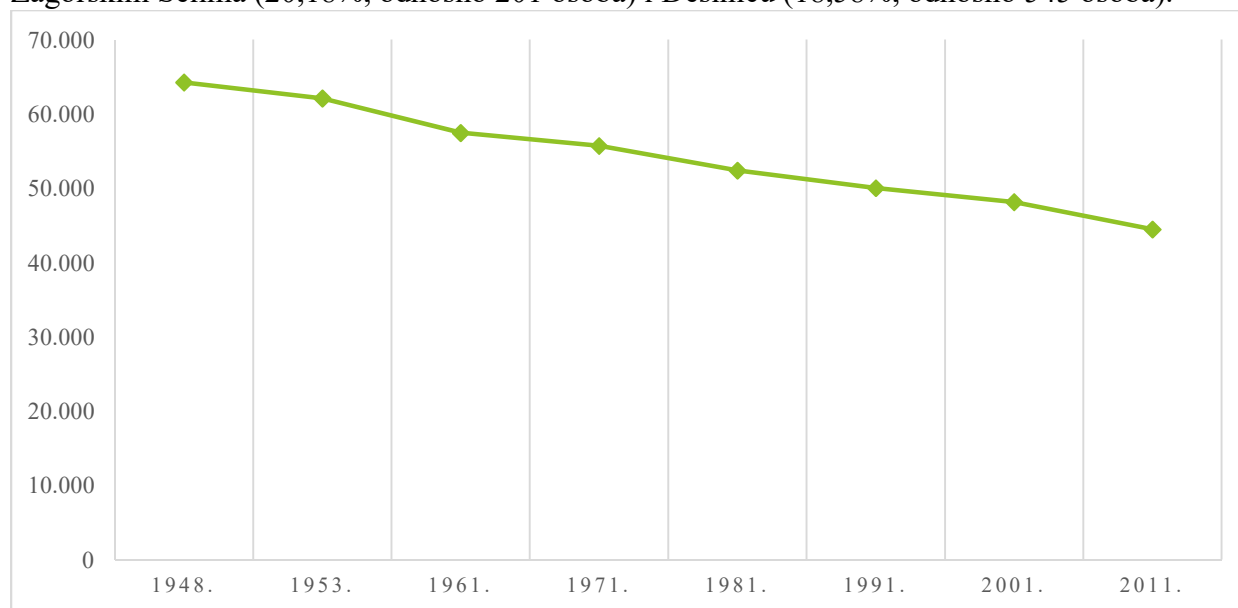
Grafikon 5 - Broj stanovnika na području LAG-a Zagorje - Sutla u 2011. godinu

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

3.1.1. Demografska kretanja i socijalne značajke

Od sredine prošlog stoljeća, ukoliko se promatra kretanje broja stanovnika na području LAG-a, uočava se kontinuirani negativan trend smanjenja broja stanovnika pri čemu je naglašena koncentracija stanovnika u urbanijim cjelinama administrativnih središta.

Godine 1948. bilo je ukupno 64.234 stanovnika LAG-a, dok se do 2011. broj smanjio za 19.791 stanovnika što je značajno smanjenje od 30%. U razdoblju 2001. - 2011. sve jedinice lokalne samouprave unutar LAG-a bilježe smanjenje broja stanovnika, a najveći pad je zabilježen u Zagorskim Selima (20,18%, odnosno 201 osoba) i Desiniću (18,58%, odnosno 545 osoba).

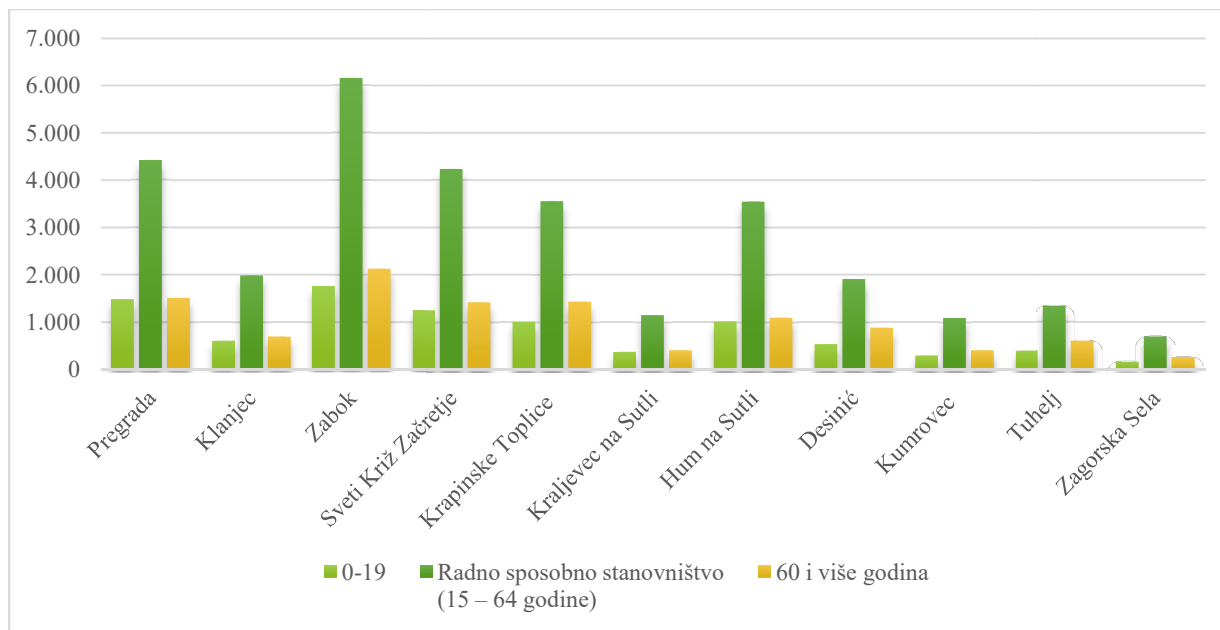

Grafikon 6 - Kretanje broja stanovnika na području LAG-a Zagorje - Sutla u razdoblju 1948. – 2011.

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

U **starosnoj strukturi** stanovništva **radno sposobno stanovništvo starosti 15 - 64 godine čini 67%**. Najveći broj radno sposobnog stanovništva je na području grada Zaboka i Pregrade. Na nepovoljnu starosnu strukturu stanovništva upućuje prosječna starost stanovništva, indeks starenja, kao i koeficijent starosti.

Prosječna starost, koja označava srednje godine života stanovništva u trenutku popisa, **iznosi 42,6** za područje LAG-a što je više od prosječne starosti na razini države (41,7) i na razini županije (41,7). **Indeks starenja** koji pokazuje omjer broja osoba starijih od 60 i više godina i mladih u dobi do 19 godina iznosi **128,3** za područje LAG-a i veći je od državnog prosjeka koji iznosi 115,0. Najveći indeks starenja je na području Zagorskih Sela i iznosi 156,2. **Koeficijent starosti** označava udio (%) osoba starijih od 60 i više godina prema ukupnom broju stanovnika i za područje LAG-a iznosi **25,1**, što je nešto malo veće od koeficijenta na razini države (24,1) i županije (23,5).

Grafikon 7 - Dobna struktura stanovništva LAG-a Zagorje Sutla, 2011. godina

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Na području LAG-a živi 504 pripadnika **manjina** što je 1,2% ukupnog stanovništva. Najviše je Slovenaca što je i očekivano s obzirom na izravnu granicu područja LAG-a sa Slovenijom. Nakon njih najviše su zastupljeni pripadnici srpske i bošnjačke manjine.

Za **socijalno ugrožene osobe** na području LAG-a skrbe 2 Centra za socijalnu skrb – Centar za socijalnu skrb Zabok s podružnicom Klanjec i Centar za socijalnu skrb Krapina s podružnicom Pregrada. Centri zajedno skrbe za stanovnike LAG-a koji imaju potrebu za novčanom pomoći, potporama i socijalnim uslugama. Kod Centra za socijalnu skrb Zabok evidentirano je 169 osoba pod skrbništvom (štićenika). Ovaj broj u posljednje tri godine varira +/- 5 no bez većih odstupanja.

Socijalna pomoć za uzdržavanje (zajamčena minimalna naknada) odobrena je u Centru za socijalnu skrb Zabok uz podružnicu Klanjec u 2015. godini za 150 korisnika. **Pri ovom centru za socijalnu skrb postoji trend rasta u posljednje tri promatrane godine**, iako je zabilježen pad između 2013. i 2014. **Vidljiv je i rast u odnosu na obje godine** u 2015. (2013: 144 korisnika, 2014: 138 korisnika). Kod Centra za socijalnu skrb Krapina s podružnicom Pregrada za grad Pregrada te općine Desinić i Hum na Sutli **situacija je obrnuta**. U obradi Centra nalazi se 108 osoba pod skrbništvom i jednak broj osoba koje obavljaju dužnost skrbnika no **bilježi se pad broja minimalnih zajamčenih naknada** gdje je u 2013. godini na navedenom području 291 korisnik ostvarivao pravo na pomoć za uzdržavanje, u 2014. godini 263 korisnika, a u 2015. godini 169 korisnika.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - Od sredine prošlog stoljeća, ukoliko se promatra kretanje broja stanovnika na području LAG-a, uočava se kontinuirani negativan trend smanjenja broja stanovnika pri čemu je naglašena koncentracija stanovnika u urbanijim cjelinama administrativnih središta. - Indeks starenja koji pokazuje omjer broja osoba starih 60 i više godina i mladih u dobi do 19 godina iznosi 128,3 za područje LAG-a i veći je od državnog prosjeka koji iznosi 115,0. Najveći indeks starenja je na području Zagorskih Sela i iznosi 156,2 	<ul style="list-style-type: none"> - Unaprijediti sustav za socijalno ugrožene osobe s obzirom na porast brojki u većem dijelu područja LAG-a i prilagoditi ga potrebama stanovništva diversifikacijom socijalnih usluga.

3.1.2. Obrazovna struktura stanovništva

Prema razini obrazovanja stanovnika LAG-a veliki udio ima stanovništvo bez škole, nezavršene škole i osnovnom školom. Bez škole je zabilježeno 355 osoba od čega je 59,12% žena i 40,88% muškaraca. Najveći broj osoba bez škole je u Svetom Križu Začretju i Pregradi, a najmanji broj u Zagorskim Selima, Klanjcu i Kraljevcu na Sutli.

Razina obrazovanja	Broj osoba
Bez škole	355
Osnovna škola	9120
SŠ sa zanimanjima do 3. g. i škola za KV i VKV radnike	10863
SŠ sa zanimanjima u trajanju od 4 i više godina	6714
Gimnazija	1030
Viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	1577
Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat	1860

Tablica 23 - Obrazovna struktura stanovništva LAG-a Zagorje Sutla, 2011. godina
Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

U **obrazovnoj strukturi** najveći broj osoba ima završenu srednju školu sa zanimanjima do 3 godine i školom za KV i VKV radnike, njih ukupno 10.863. Broj visokoobrazovanih osoba na području LAG-a iznosi 1860, od čega je veći udio žena s 52,67%. Najveći broj visokoobrazovanog stanovništva se nalazi na području Grada Zaboka i Krapinskih toplica koji prema gospodarskim pokazateljima spadaju u gospodarski razvijenija područja LAG-a.

Kako bi se gospodarstvo određenog područja razvijalo, potrebno je imati povoljnu obrazovnu strukturu koja čini potencijal daljnjeg razvoja. Preduvjet tome je prepoznavanje važnosti obrazovanja i samog koncepta cjeloživotnog obrazovanja pri čemu je bitno usustavljivati obrazovanje kako bi se potaknulo stanovništvo na učenje u svim fazama života.

Grad/općina		Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	SS sa zanimanja do 3. g. i škola za KV i VKV radnike	Gimnazija	Viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat
Pregrada	Sv.	50	1456	1505	164	188	174
	M	46%	49%	68%	32%	45%	42%
	Ž	54%	51%	32%	68%	55%	58%
Klanjec	Sv.	6	810	690	49	109	89
	M	50%	43%	67%	35%	45%	43%
	Ž	50%	57%	33%	65%	55%	57%
Zabok	Sv.	41	1346	2023	318	455	716
	M	29%	40%	64%	38%	46%	47%
	Ž	71%	60%	36%	62%	54%	53%
Sveti Križ Začretje	Sv.	64	1255	1563	124	176	223
	M	45%	45%	66%	27%	47%	48%
	Ž	55%	55%	34%	73%	53%	52%
Krapinske Toplice	Sv.	47	934	1294	118	252	281
	M	34%	42%	68%	44%	46%	47%
	Ž	66%	58%	32%	56%	54%	53%
Kraljevec na Sutli	Sv.	6	617	443	18	42	25
	M	67%	44%	65%	6%	36%	56%
	Ž	33%	56%	35%	94%	64%	44%
Hum na Sutli	Sv.	31	889	1452	113	170	176
	M	42%	46%	66%	41%	42%	44%
	Ž	58%	54%	34%	59%	58%	56%
Desinić	Sv.	73	750	657	41	63	45
	M	48%	45%	70%	63%	48%	51%
	Ž	52%	55%	30%	37%	52%	49%
Kumrovec	Sv.	13	340	455	21	47	51
	M	38%	49%	63%	48%	51%	39%
	Ž	62%	51%	37%	52%	49%	61%
Tuhelj	Sv.	18	477	527	52	49	58
	M	33%	46%	64%	33%	39%	53%
	Ž	67%	54%	36%	67%	61%	47%
Zagorska Sela	Sv.	6	246	254	12	26	22
	M	17%	46%	64%	42%	35%	50%

	Ž	83%	54%	36%	58%	65%	50%
--	---	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Tablica 24 - Obrazovna struktura stanovništva LAG-a Zagorje - Sutla po spolu i naseljima, 2011. godina
Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
-	- Kako bi se gospodarstvo određenog područja razvijalo, potrebno je imati povoljnu obrazovnu strukturu koja čini potencijal daljnjeg razvoja. Preduvjet tome je prepoznavanje važnosti obrazovanja i samog koncepta cjeloživotnog obrazovanja pri čemu je bitno usustavljivati obrazovanje kako bi se potaknulo stanovništvo na učenje u svim fazama života.

3.2. Školstvo i kultura

Gradovi i općine LAG-a mogu se pohvaliti bogatim kulturnim životom koji seže daleko u prošlost. U prilog ovoj izjavi govore brojne općinske/gradske knjižnice i čitaonice. Naime, već 38 godina nakon prve čitaonice u Varaždinu, 1876. godine, osnovana je Čitaonica u Svetom Križu Začretju.

Prema podacima upisnika Ministarstva kulture na području LAG-a, kao i na području KKŽ-a zastupljene su 3 vrste knjižnica, narodne, školske i specijalne.

	Ukupni broj knjižnica	Narodna knjižnica	Školska knjižnica	Specijalna knjižnica
Pregrada	2	0	2	0
Klanjec	3	1	1	1
Zabok	5	1	4	0
Sveti Križ Začretje	2	1	1	0
Krapinske Toplice	3	1	1	1
Kraljevec na Sutli	1	0	1	0
Hum na Sutli	2	1	1	0
Desinić	1	0	1	0
Kumrovec	1	0	1	0
Tuhelj	1	0	1	0
Zagorska Sela	0	0	0	0
LAG	21	5	14	2
KKŽ	54	13	38	3

Tablica 25 – Vrsta i broj knjižnica na području LAG-a 2015.
Izvor: Registar Ministarstva kulture, 2015.

Brojne galerije, kulturni centri i koncertne dvorane upotpunjuju kulturnu infrastrukturu LAG-a. Grad Zabok predstavlja urbano kulturno središte LAG-a. Kulturne događaje prvenstveno organiziraju Pučko otvoreno učilište, Gradska knjižnica, odgojno obrazovne ustanove i brojne udruge. Rekonstrukcijom gradske kino dvorane 2009. godine ovaj je prostor uređen kao Multimedijски centar s dvoranom koja ima 234 sjedećih mjesta i pozornicu. Time je grad je dobio prostor za predstavljanje rezultata rada mnogobrojnih udruga, kao i za održavanje kino i kazališnih predstava. Dvorana je opremljena klasičnom i digitalnom kino-opremom, uključujući 3D projektorom i jedino je kino u Krapinsko-zagorskoj županiji. Pučko otvoreno učilište upravlja Multimedijским centrom kao i Velikom galerijom Grada Zaboka u kojoj se organiziraju izložbe renomiranih umjetnika, predavanja, susreti, glazbeni i drugi programi.

U bogatom kulturno-umjetničkom životu LAG-a sudjeluje niz aktivnih udruga te se održavaju brojne kulturne manifestacije koje su uglavnom vezane za oživljavanje starih zanata, ekstenzivne poljoprivrede te narodnih običaja (Branje grojzda, Fašnik, Pregradske pisanice, Lepe rože pregradske itd.).

Potencijali kulture na području općine, strateški usmjereni, mogu biti ključni resurs u razvoju turizma.

Višestoljetno kulturno nasljeđe vidljivo je u različitim gradovima i općinama LAG-a tako primjerice imamo školsku spomenicu u Klanjcu koja navodi postojanje privatne škole oko 1830. u kući Janka Pavunca, a koju je polazio i Antun pl. Rubido, a u istom gradu je 1841. godine u Franjevačkom samostanu otvorena prva javna škola.

Obrazovna infrastruktura relativno je razvijena sa zastupljenošću većine obrazovnih institucija na području LAG-a. Samo na području Općine Zagorska sela ne postoji ni jedna obrazovna institucija dok na cjelokupnom području LAG-a nema institucija visokog obrazovanja čiji su osnivači privatne ili pravne osobe tj. jedinice lokalne i regionalne samouprave s područja LAG-a iako postoje brojni studijski programi, o kojima je nešto više rečeno u nastavku teksta.

	Predškolski odgoj	Osnovna škola	Područna osnovna škola	Srednja škola	Više obrazovanje***
Pregrada	1	2**	6	4	
Klanjec	1	1	1	0	
Zabok	1	1	2	7****	
Sveti Križ Začretje	1	1	2	0	
Krapinske Toplice	2*	2	2	0	
Kraljevec na Sutli	1	1	1	0	
Hum na Sutli	1	1	5	0	
Desinić	1	1	1	0	
Kumrovec	1	1	0	0	
Tuhelj	1	1	0	0	
Zagorska Sela	0	0	0	0	
LAG	11	12	20	11	0

* Jedna je ustanova za predškolski odgoj za djecu s invaliditetom

** Jedna od dvije je osnovna glazbena škola

*** Broj visoko-obrazovnih institucija osnovanih od strane JLS ili drugih privatnih i pravnih osoba na području LAG

**** Postoje 3 srednje škole sa 7 programa

Tablica 26 - Obrazovna infrastruktura na području LAG-a Zagorje - Sutla, 2015. godina

Grad Zabok je istaknuto obrazovno središte – u njemu su osim osnovnoškolskih ustanova, smještene i institucije za srednjoškolsko obrazovanje (7 srednjih škole) te studiji iz područja ekonomije, turizma, informatike i pedagogije. U Gradu djeluje i Gradska knjižnica s čitaonicom te Pučko otvoreno učilište s raznim programima obrazovanja odraslih.

U Gradu Zaboku, kako je navedeno, djeluje nekoliko dislociranih studija, odnosno vanjskih centara. Osim u Zaboku, studiji postoje u Krapini i Pregradi, a od ukupnog broja studenata na svim ovim studijima, odnosno 1.601, u akademskoj godini 2013/2014., na studijima u Zaboku ih je 1.200, odnosno 75 posto. **Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu iz Opatije Sveučilišta u Rijeci u suradnji s Pučkim otvorenim učilištem Zabok djeluje na području Grada. S obzirom na profil fakulteta i potrebe cijele regije za razvojem svih oblika turizma, postoji vrlo velika zainteresiranost za ovaj obrazovni program.** Trenutačno se nastava odvija prema Bolonjskom procesu na preddiplomskom i diplomskom i sveučilišnom studiju, a u akademskoj godini 2013/2014. ukupno je 845 studenata, od čega 20 posto čine studenti s područja Krapinsko-zagorske županije.

Fakultet za organizaciju i informatiku iz Varaždina također je otvorio svoj vanjski centar u Zaboku u suradnji s Pučkim otvorenim učilištem Zabok zbog potrebe KKŽ-a. **Grad Zabok kao istaknuto obrazovno središte prepoznao je obrazovanje kao dio svojih razvojnih prioriteta koji mogu u velikoj mjeri pridonijeti ekonomskom razvitku regije, osiguranju društvene stabilnosti te kulturne prepoznatljivosti Grada.** Vidljivo je da se broj djece u osnovnoškolskoj dobi smanjuje, a jednako se događa i na srednjoškolskoj razini. Uvjeti rada odgojno-obrazovnih ustanova nisu optimalni te postoji problem neujednačenosti izvođenja nastave što onemogućuje realizaciju jednakih obrazovnih šansi za svu djecu. S obzirom na to da postoje razlike u prostornim uvjetima, opremljenosti odgojno-obrazovnih ustanova i kadrovskoj ekipiranosti, vrlo je bitno usuglasiti prioritete u suradnji s poslovnim i gospodarskim dionicima regije.

Na inicijativu Pučkog otvorenog učilišta Zabok u suradnji s Učiteljskim fakultetom iz Osijeka otvoren je studij za Psihološko-pedagošku i didaktičko-metodičku izobrazbu. Na ovaj studij je upisano 93 studenata, od čega je 43 s područja Krapinsko-zagorske županije. Također, Pučko otvoreno učilište Zabok surađuje kao vanjski logistički centar s Visokom poslovnom školom s pravom javnosti Višnjan, na koju je upisano 67 studenata, među kojima je 34 s područja Krapinsko-zagorske županije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
– Visok udio osoba sa završenom osnovnom školom.	– Potreba za daljnjim unaprjeđenjem osnovne obrazovne infrastrukture. – Uvođenje poticajnih mjera za stipendiranje srednjoškolaca. – Daljnji razvoj studijskih programa u suradnji s drugim visokoobrazovnim institucijama iz RH koji su u skladu s potrebama tržišta rada na području LAG-a.

3.3. Civilno društvo

U Registru udruga Republike Hrvatske, na području LAG-a Zagorje–Sutla ukupno je registrirano 505 **nevladinih organizacija**, što čini 38% ukupnog broja udruga Krapinsko-zagorske županije. Kao i u drugim LAG-ovima i županijama, udruge civilnog društva iznimno su značajne za razvoj samog LAG-a.

Na području su prisutne udruge iz različitih sektora koje su usmjerene ostvarenju ciljeva u području turizma, poljoprivrede, kulture i dr.

	Broj udruga	Turizam	Socijalna djelatnost	Sport	Kultura i umjetnost	Održivi Razvoj	Ljudska prava	Poljoprivreda	Braniteljska pitanja
Pregrada	71	1	3	11	12	3	3	3	1
Klanjec	40	-	3	8	3	-	1	4	-
Zabok	167	-	16	34	21	4	14	3	5
Sveti Križ Začretje	46	-	1	9	6	-	1	3	1
Krapinske Toplice	47	-	5	3	5	1	1	1	-
Kraljevec na Sutli	22	-	3	4	4	2	3	2	-
Hum na Sutli	45	-	1	10	8	-	1	2	-
Desinić	15	-	-	1	5	-	-	2	-
Kumrovec	18	-	1	2	3	-	1	1	1
Tuhelj	19	-	2	2	5	1	1	1	-
Zagorska Sela	15	1	-	3	3	1	-	2	-
LAG	505	2	35	87	75	12	26	24	8

Tablica 27 – Djelatnosti udruga na području LAG-a Zagorje Sutla, 2015. godina

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske, 2015. godina

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
-	- Na području LAG-a djeluje 38% udruga od ukupnog broja udruga KZZ-a što predstavlja veliki potencijal za daljnji razvoj.